# Bilinmeyen

## İNSAN BEYNİNİN, UZAYIN VE ZAMANIN BİLİNMEYEN DÜNYASI

**300 TL. (KDV dahil)**

**44**

**Kurtadamlar efsanesi**
**"Ölüm mutlu bir başlangıçtır"**
**Maddeyi altına dönüştürenler**
**Bilinmeyene yolculuk**
**Vezüv neden patladı ?**

KARACAN

OLAY YARATACAK KASET
**RUHLARIN SESİ**
4 KUPONLA BEDAVA

# Bilinmeyen
İNSAN BEYNİNİN, UZAYIN VE ZAMANIN
DÜNYASI


## İçindekiler


Sayfa

Simya
**MADDEYİ ALTINA DÖNÜŞTÜRENLER** 1033

**VEZÜV NEDEN PATLADI?** 1038

**KURTADAMLAR EFSANESİ** 1041

Ölüm ve ötesi
**"ÖLÜM MUTLU BİR BAŞLANGIÇTIR"** 1044

**MAMUTLARIN İZİNDE...** 1048

Mary Celeste
**BİLİNMEYENE YOLCULUK** 1052


## Gelecek sayıda

**Kirlian fotoğrafçılığı**
Kirlian yöntemi ile insanın ruhsal yaşamının fotoğrafının çekilebileceği belirtiliyor.
**Sayfa: 1068**

**Mucizevi ameliyatlar**
Filipinler'de elle yapılan, neştersiz ameliyatları izleyen Türk araştırmacılar, şaşkınlıklarını saklayamıyorlar.
**Sayfa: 1075**

## Eksik sayılarınızı tamamlayın

Herhangi bir nedenle edinemediğiniz eksik sayı isteklerinizi 300 TL'lik posta pulu karşılığında yayınevimizden temin edebilirsiniz.

Dileyen okurlarımız fasikülleri tek tek isteyebilecekleri gibi, ilk üç cildi ciltlenmiş olarak talep edebilirler. Her cildin fiyatı 4750 TL'dir. Tutarı posta havalesiyle ya da T. İş Bankası Cağaloğlu Şb. 20 no'lu hesabımıza gönderebilirsiniz. Postane ya da bankadan aldığınız makbuzun aslı ya da suretini aşağıdaki kuponla yayınevimize ilettiğinizde, istediğiniz fasikül ya da ciltler derhal adresinize postalanacaktır. 1000 TL'ye kadar olan istekleriniz için posta pulu gönderebilirsiniz.

**İstek sahibinin:**
Adı, soyadı: .....
Adresi: .....
.....
.....

**İstenen fasikül sayıları:** .....
.....
.....

**Cilt sayıları:**
1. cilt (1-12) ☐
2. cilt (13-24) ☐
3. cilt (25-36) ☐

**Tutarın gönderim şekli:**
Posta pulu ☐
Posta havalesi ☐
Banka havalesi ☐

## Bilinmeyen her hafta 3 okuruna 3 fotoğraf makinesi veriyor

Uzun süredir devam ettirdiğimiz bedava bilgisayar kampanyasından sonra, şimdi de bedava fotoğraf makinesi veriyoruz. Her hafta üç okurumuza dağıtacağımız fotoğraf makinesi GOKO UF2. GOKO UF2 enstantane ayarını, diyafram ayarını, metre ayarını kendisi yapan, hatta filmi bile kendisi çeviren "dünyanın en akıllı fotoğraf makinesi". 7'den 70'e hemen herkesin rahatlıkla kullanabileceği özellikte. Kendinden elektronik flaşlı GOKO UF2 ile hayatınızın tatlı anlarını yıllarca albümlerinizde saklayabilirsiniz.

### NASIL KATILACAKSINIZ

Aşağıdaki kuponu 12 Kasım 1985 Salı günü elimize geçecek şekilde adresimize gönderin. Yapılacak çekilişte kazanan okurumuzun adını 50. sayımızda açıklayacağız.

BİLİNMEYEN
GOKO UF2
fotoğraf makinesi çekilişi 5
Basın Sarayı. Cağaloğlu/İstanbul

ADI-SOYADI: .....
MESLEK: .....
YAŞI: .....
ADRES: .....
.....

5. ÇEKİLİŞ

## COMX 35 KAZANAN ALTINCI OKURUMUZ FATİH BAYRAKÇI

BİLİNMEYEN COMX 35 bilgisayar çekilişlerinden altıncısı 9 Ekim Çarşamba günü yapıldı. Sanat Okulu yanı, Celâli Ap. Daire 16 Balıkesir'den Fatih Bayrakçı, COMX 35 bilgisayar kazanan altıncı okurumuz oldu.


**BİLİNMEYEN ■ Cilt: 4 ■ Sayı: 44 ■ Fiyatı: 300 TL. (KDV dahil) Kıbrıs'ta 370 TL.**

KARACAN YAYINLARI A.Ş. adına sahibi: ALİ KARACAN ■ YÜRÜTME KURULU: ALİ SAYDAM ■ ENGİN KÖSEBAY ■ OĞUZ DEMİRCİOĞLU ■ ÖZHAN KÜÇÜKTOPUZLU
**YAZI İŞLERİ:** Genel Yayın Yönetmeni: ALİ SAYDAM ■ Yazı İşleri Müdürü: FAİK AKIN ■ Yazı İşleri Müdür Yardımcısı: ERCAN ALTAZLI ■ YAYIN KURULU: Ata Nirun, Cem Çobanlı, Prof. A.J. Ellison, Dr. J.Allen Hynek, Brian Inglish, Colin Wilson ■ Ankara Temsilcisi: ÖNDER ŞENYAPILI ■ İzmir Temsilcisi: ERKAN SEVİNÇ
**İDARE:** Genel Koordinatör: OĞUZ DEMİRCİOĞLU ■ Mali Koordinatör: ÖZHAN KÜÇÜKTOPUZLU ■ İlan ve Halkla İlişkiler Müdürü: ESER NOYAN ■ Satış Müdürü: DÜNDAR İNCESU,
**TEKNİK:** Art Direktör: ERTAN GÖKEMRE ■ Teknik Müdür: NURETTİN ÖZAKSEL ■ Teknik Müdür Yardımcısı: M. SABİT UÇUK ■ Düzelti Servisi Şefi: SERRA TÜZÜN ■ Dizgi-Pikaj-Montaj: KARACAN YAYINLARI ■ Renk ayrımı: ORBİS-LONDRA, ÇALİ GRAFİK-İSTANBUL ■ Baskı: HÜRRİYET OFSET A.Ş. HALKALI/İSTANBUL ■ Adres: BİLİNMEYEN, Basın Sarayı 34410 Cağaloğlu/İstanbul. P.K. 1134 34437 Sirkeci/İstanbul. Tel: 527 00 34 - 526 69 00 Telex: 23360 ■ Ankara Bürosu: Tunus Cad. 6/4 06640 Bakanlıklar/ANKARA Tel: 18 20 15 Telex: 42512 MİLT TR ■ İzmir Bürosu: 1379 Sok. 59/215 35210 Alsancak/İZMİR Tel: 13 73 91 Telex: 52651 MİLT TR ■ Abone yıllık (52 sayı) 11.400 TL, 6 aylık 6.000 TL. ■ Posta ücretleri yayınevimize aittir. (Abone ücretleri posta havalesiyle gönderilebileceği gibi İş Bankası Cağaloğlu/İstanbul Şubesi nezdindeki 20 no'lu hesabımıza yatırılabilir).

© Copyright: Orbis Publishing Ltd. London, England ■ Türkiye'de yayın hakkı: KARACAN YAYINLARI

# Maddeyi altına dönüştürenler

**Herhangi bir maddeyi altına çevirmek, simyagerlerin başlıca rüyasıydı. Önceleri mistik güçlere dayandırılan bu teknik sayesinde bugünkü kimyanın temelleri atıldı. Fakat öte yandan bu gizemli yöntemin başarılı olduğuna ilişkin güvenilir tanıklar da var. Aşağıdaki yazıda simyanın tarihçesi ve bir metalin altına dönüştüğüne tanıklık eden kişilere yer veriliyor.**

1666 NOEL'İNDEN iki gün sonraydı. Güvenilir bir bilim adamı olan ünlü fizikçi **John Friedrich Schweitzer**'in kapısını esrarengiz bir yabancı çaldı. Schweitzer daha sonra onu tutanaklarında şöyle tanımlıyor:

*"Küçük, fakat uzun bir yüzü vardı. Burun delikleri oldukça küçük, saçları kuzguniydi. Çene kemiği âdeta yoktu. Buna rağmen son derece zeki biri olduğu anlaşılıyordu. Onun aşağı yukarı 43-44 yaşlarında olduğunu tahmin ediyorum. Kendisi adını söylemedi, sadece Kuzey Hollanda'da doğduğunu söylemekle yetindi."*

Schweitzer tutanaklarında, bu esrarengiz yabancının kendisine "filozof taşından" ve "ölümsüzlük iksirinden" söz ettiğini belirtiyor. Bilindiği gibi doğadaki herhangi bir madde içinde bir cismin dört hali birden eşit olarak bulunmaktadır. Örneğin buz katıdır, eridiğinde sıvılaşır, daha sonra buharlaşır ve son işlemde de enerji plazması haline geçer.

Garip yabancının Schweitzer'e anlattığına göre filozof taşı ise doğanın bu birleşik dört halinin her birini başlı başına temsil ediyordu. Bu özelliği nedeniyle, herhangi bir metalle işleme sokulduğunda, o metal altına dönüşebilir deniyor. İddiaya göre metalin "kalıp" diye adlandırılan bu yapısına "Ruh" denen ölümsüzlük iksiri eklendiğinde, madde birinden diğerine dönebiliyor ve akıl almaz güçler ortaya çıkıyor.

**"Yanında filozof taşı vardı."**

Schweitzer esrarengiz yabancıdan bu ön bilgileri aldıktan sonra, olayın gelişimini şöyle anlatıyor:

*"Esrarengiz konuğumun yanında, maddenin üç halini kendi başına temsil eden üç filozof taşı vardı. Bir fildişi kutu içindeki bu taşlar, küçük bir ceviz kadardı. Taşlar, opal taşının rengindeydi. Bunlardan birini seçmemi istedi. Seçimimi yaptıktan sonra o taştan bir tırnak ucu kadar kırdı ve bana verdi. Bu taşı kurşun ile tepkimeye sokarsam kurşunun altına dönüşeceğini söyledi..."*

**Şimdiki bilgi ve donanımdan yoksun bu ilkel kimyagerlerin amacı araştırma yapmak değil, altın elde etmek. Gravürdeki çağ, bir laboratuvardan çok, maden atölyesini andırıyor. İnsanlık, kör dövüşü, gibi başlayan bu araştırmalar sayesinde bugünkü bilgi düzeyine ulaştı (üstte).**

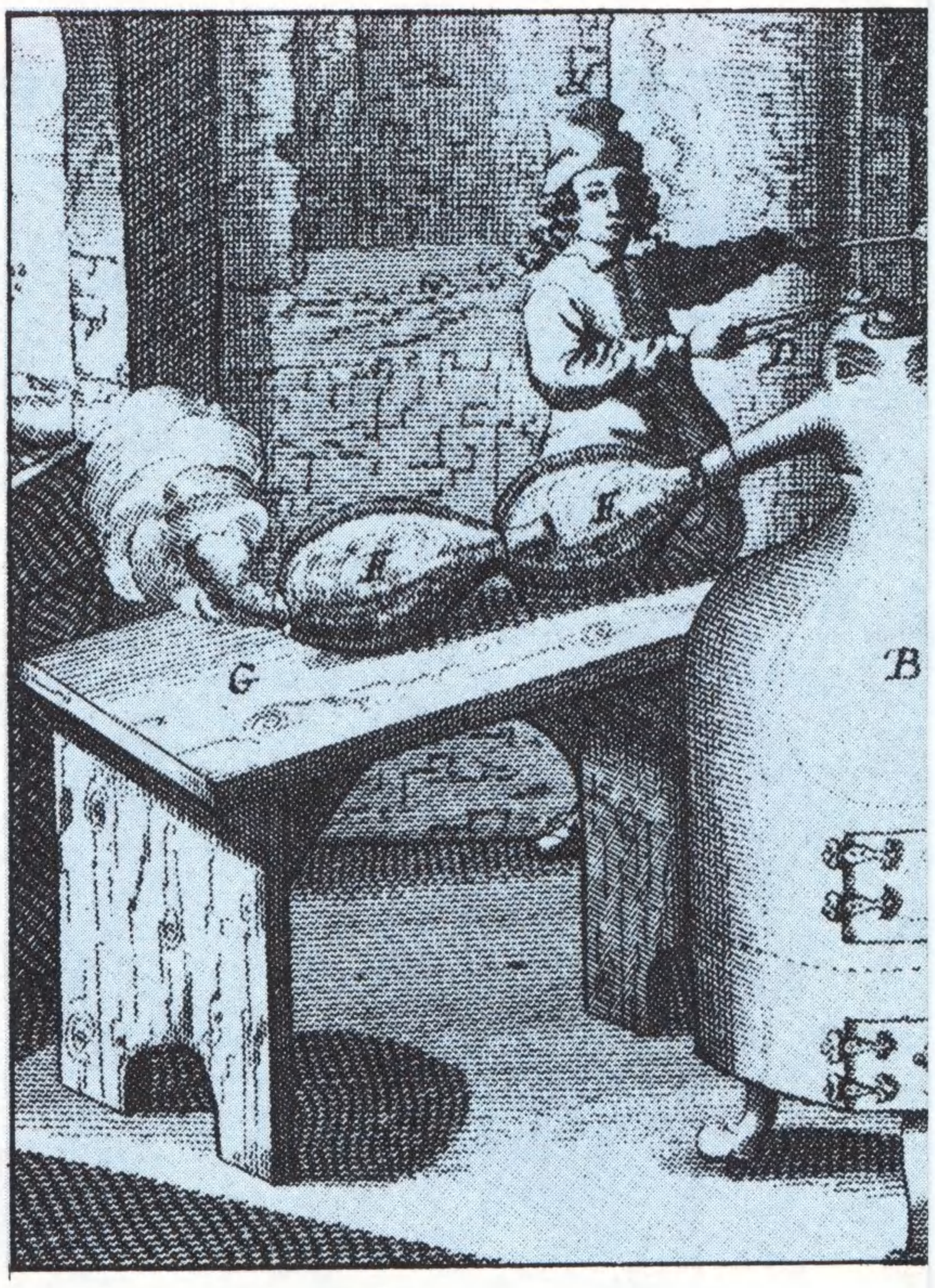

**M.Ö. 1300 yıllarına ait bir Mısır duvar panosunda altın işlemeciliği ve kuyumculuğu anlatılıyor. Panonun en solunda ise bunların sunuluşu canlandırılıyor. Bir iddiaya göre, Mısırlılar elektroliz yoluyla altın kaplamacılığı yapabiliyorlardı (altta).**

Esrarengiz yabancı, üç hafta sonra yeniden geleceğini vaat ederek gitti. Schweitzer o kadar sabırsızdı ki, bu işlemden önce taşın nasıl bir şey olduğunu anlamak üzere, laboratuvara kapandı. Buna rağmen taşın neyin nesi olduğunu anlayamadı. Çaresiz, yabancının söylediklerini yaptı. Önce kurşun filizi aldı. Sonra bunu filozof taşıyla birlikte ısıttı. Bu sırada taş buharlaşmaya başladı ve yok oldu. Ancak Schweitzer hayretle kurşun kütlesinin cam külçesine dönüştüğünü gördü.

**Herkesin bilmemesi gerekiyor**

Schweitzer altını yakalayamamıştı ama, yine de kurşun, cama dönüşmüştü. Bunların birbirine dönüşmesi, olanaksız olanın ötesine geçmek gibiydi. Çaresiz esrarengiz yabancının dönüşünü bekledi. Üç hafta geçince, neredeyse ümidini kestiğinde, onun kapısını çaldı-

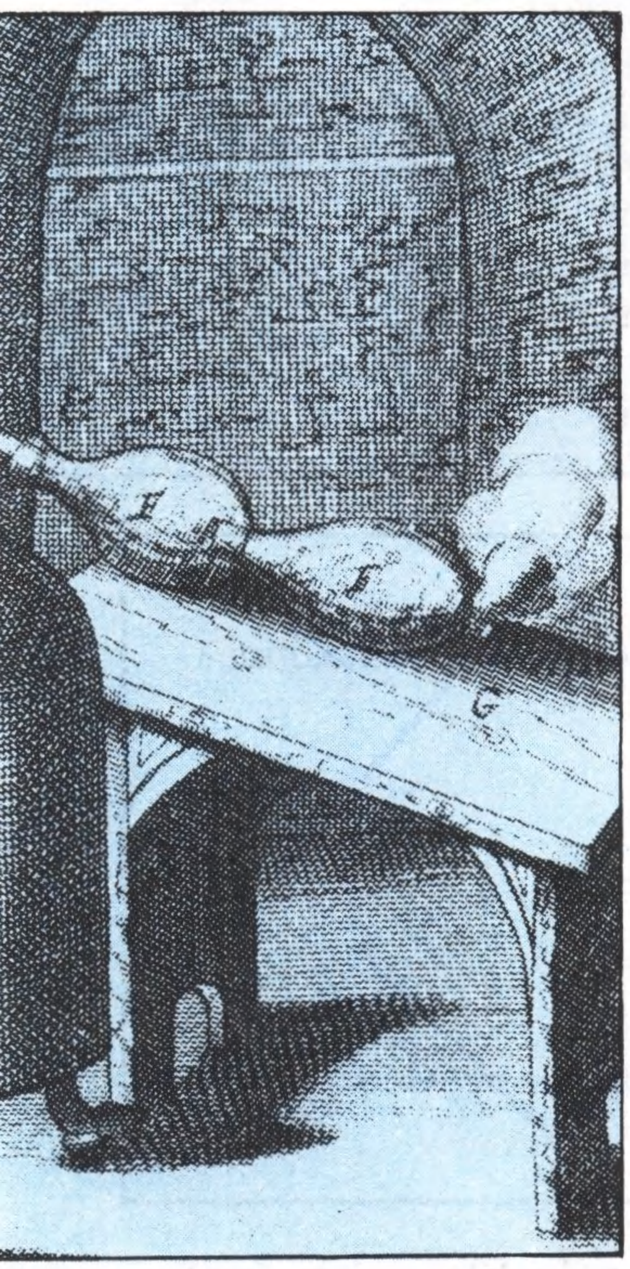

**17. yüzyılda Rudolf Glauber'e ait bir kimya laboratuvarını yansıtan bir çizim. Önde "pelikan" adı verilen pota (B) ve buna bağlı "damıtma" ünitesi denilen boğumlu düzenek. Sıvılaştırma ve buharlaştırma işlemleri böyle yapılırdı (üstte).**

**En solda: Latince lakabı Helvetius olan Johann Friedrich Schweitzer, tarafsız ve güvenilir bir bilim adamıdır. O da bir kurşunun altına dönüştüğüne tanık oldu. (en üstte).**

ğını gördü. Olanın bitenin tartışmasını yaptılar. Yabancı, simya ya da alşimi diye bilinen bu gizli bilimin "gizliliğini koruması" gerektiğini savunuyordu. Çünkü taşı-toprağı altın yapmak uğruna nice kralların ve prenslerin çılgın savaşlar çıkarabileceğini söyledi. Bu, dünyanın en büyük serüveni sayılacaktı.

### Saf altın elde etti

Schweitzer, kendisine verilen taşın, kurşunu cama çevirdiğini, ama altına dönüştüremediğini anlattı. Yabancı aynı taştan küçük bir örnek aldı ve kurşun filiziyle birlikte iç içe koydu. Daha sonra bunların üzerini balmumuyla kapladı. Hassas bir ısı ayarı yaparak, ısıttı. İşlem bitince, balmumu açıldı ve içinde normal bir altından daha göz kamaştırıcı olağanüstü saf bir altın kütlesi çıktı.

Yabancı, Schweitzer'e balmumu izolasyonunun, taşın buharlaşıp gitmesini engellediğini anlattı. Böylece aynı taş sonsuza kadar kurşunu altına çevirmek üzere tekrar tekrar kullanılabiliyordu. Schweitzer burada balmumunu unutmasının kurbanı olmuştu.

Esrarengiz yabancıyı hiç de bırakmak niyetinde değildi. Bu yüzden ondan ertesi gün için söz aldı. Schweitzer tutanaklarında olayın gelişimini şöyle anlatıyor:

*"Ertesi gün sözleştiğimiz saat olan dokuzda gelmedi. Ancak öğle vakti gelerek, çok önemli bir işinin çıktığını, öğleden sonra saat üçte gelebileceğini söyledi. Ancak ne saat üçte, ne de gece gelmedi. Nerede olduğuna ilişkin bir bilgim de yoktu. Gece yarısı eşim, benim ümidimi kesmemi ve taşı bir daha sınamamızı önerdi. Eşimin tanıklığı bakımından kendisinden söz ediyorum. Üstelik eşim, çalışmalarımda asistanlığımı yapıyordu.*

*Yabancının tarif ettiği oranlarda ve gereken ısıda deneyimi yapmaya başladım. 170 gram kurşun filizine, küçük bir hap kadar filozof taşı kırıntısı yeterliydi. Hassas ısı ayarını da yaptım. Daha sonra balmumuna sardığım bu iki maddeyi deneye soktum. Sonuç göz kamaştırıcıydı. Eşimin ve benim gözlerimin önünde, kurşun filizi, saf altına dönüşmüştü."*

### Tanıklar var

Schweitzer, çağdaşı, arkadaşı ve aynı semtte oturduğu komşusu, ünlü düşünür **Spinoza**'ya da bu işlemi tekrarladı. Kurşun filizi altına dönüşmüştü. Daha sonraki gün bu deney yeniden yapılacaktı. Vali **Porelius,** kuyumcu **Buectel** ve diğer davetliler önünde deney bir kez daha yapıldı. Altın sarrafı olan Buectel, bizzat kendisinin balmumu içine koyduğu kurşun filizinin, gerçek ve saf bir altına dönüştüğüne ilişkin raporunu verdi ve imzaladı.

Ancak söz konusu filozof taşı parçası, her işlemde kendi ağırlığından 16 miligram kaybettiği için, sonunda tükenmişti. Artık Schweitzer o adını bile bilmediği garip yabancıyla bir daha görüşemeyecekti.

### "Filozof taşını inceledim."

Yine Hollandalı bir bilim adamı olan **Jan Baptista van Helmont** da filozof taşından söz eder. Ünlü bir kimyager olan Helmont, kimyaya yaptığı önemli katkılarıyla tanınıyor. Hatta maddenin buhar hali için "Gaz" terimini kullanan ilk kişi de olur. Schweitzer'in bu garip yabancıyla karşılaşmasından yaklaşık 20 yıl önce van Helmont kendi gözlemlerini şöyle yazmıştı:

*"Onu (filozof taşını), parmaklarımın arasına aldım ve inceledim. Kendi parlak olmasına rağmen, üzerinde safran tozunu andıran bir tabaka vardı. Hassas bir ısı ayarıyla ısıtıldığında 16 miligram filozof taşı, 227 gram cıvayı, altın haline getirebiliyor. Ancak patlatılmadan akkor hale getirilip soğutulması gerekiyor. Bu karışımı elimde olmadan patlattığım için, bir daha cıvayı altına dönüştüremedim..."*

### Ünlü bilim adamları inanıyor

Van Helmont oğlunun vaftiz gününde bu satırları günlüğüne yazmıştı. Kimya ile simyanın hassas sınırından söz eden yalnızca Helmont değildir. 17. yüzyılın en büyük kimyacısı diye bilinen Alman **Rudolf Glauber** de simya üzerine yazılmış çok sayıda kitaptan yola çıkarak yaptığı deneyleri anlatmaktadır. Glauber'e göre altına geçişi sağlayan eşik ya da ramak "sodyum sülfat"tır. Gerçekten bugün de altın işçiliğinde sodyum sülfat ana kataliz maddesidir.

Bu inanç zincirine bir çok ünlü bilim adamını daha katabiliriz. **Isaac Newton,** kesin bir şekilde simyanın varlığına inanıyordu. Çünkü ona göre madde temelinde, tek bir cevherden oluşmalıydı. Hem matematikçi hem de düşünür olan Fransız **Descartes** ile Alman **Leibniz** de eserlerinde yarı resmi olarak bu inancı paylaşmışlardı. Fiziko-kimyanın ilk yasalarını belirleyen **Robert Boyle** ise, **Kuşku Duyulan Kimya** adlı eserinde simyanın bir gün anlaşılacağını ve resmen kabul edileceğini belirtiyordu.

### Tarihi çok eski

Günümüzün fizik-kimya biliminin temellerini atan bu üstatların hepsi niçin simyanın varlığını kabul etmektedirler? Maddenin kendi bünyesinde tek bir altyapıdan, yani atomdan oluştuğu biliniyor. Aslında bu düşünce zinciri çok daha eski çağlara ve kaynaklara dayanmaktadır.

Avrupa'ya simya bilimi Arap bilginlerinden aktarılmıştır. Araplar ise 7. yüzyılda Mısır'ı fethettiklerinde, zengin ve ünlü İskenderiye Kütüphanesi ile karşılaşmışlardı. Bu kütüphanede antik Mısır uygarlığının "Khem" denilen altın elde etme tekniklerini anlatan kitaplar vardı. Eski Mısırlıların altın kuyumculuğunda çok usta olduklarını da duvarlara işledikleri panolar kanıtlamaktadır.

### Geleceğin bilimi olabilir mi?

Mısır duvar panolarındaki ileri altın bilgisi, Aristo gibi eski Yunanlıların gayretleriyle bu

ülkeye götürülmüş olabilir. Öte yandan maddenin dört hali ya da unsuru olduğu, tüm dinleride yer alıyor. İslamiyette ise doğrudan bildirilmiştir. Aristo ve Mısır belgelerinin bu inanışa uygun düşmesi sayesinde İslam bilginleri dört elle bu konuya sarıldılar. Böylece altın elde etme serüveni uğrunda, bugünkü kimyanın temelleri atılmış, pek çok bileşik ve araç keşfedilmişti. Keşfedilemeyen tek şey, bir baz elementin nasıl altına dönüştürülebildiği idi.

### Bir İslam bilginin çalışmaları

Bu tek başına çalışmaları ve simya konusunda sayısız eseri toplayarak ilk kez kaleme alan Arap bilim adamı **El Cabir İbni Hayyan** oldu. Kimyanın yaratıcısı El Cabir'in adı Avrupa' da, "cebir" gibi hem matematik hem de kimya bilimine verilmişti. El Cabir ise eski Mısır tekniğini kastederek eserine **"El Khemiya"** demişti. Bugün kullanılan alşimi ya da simya terimi işte bu eserden kaynaklanır. Anlaşılmaz tılsımlarla dolu olmasına rağmen, bu eser Avrupa üniversitelerinde tek kimya ders kitabıydı.

El Cabir, Aristo şemasının bir benzerini daha yaptı ve bu şemaya dört tanım daha ekledi. Ona göre maddenin içinde katı, sıvı, gaz ve enerji fazları bir arada bulunuyordu. El Cabir bunları birbirinden ayırmak ve her birini tek başına bağımsız bir ana madde haline getirebileceğini varsayıyordu. Bu dört unsur aralarında birer geçiş fazı barındırıyordu.

Örneğin saf toprak; balçık toprağı, su tabakası, buhar tabakası, zemheriye tabakası, duman tabakası ve ateş tabakası olarak iç içe dizilebiliyordu. Ateş ile toprak arasında bir tütsü tabakası vardı. İşte bu tabakanın yeryüzündeki temsilcisi kükürt idi. Hava ile su arasında da bir ara tabaka vardı. Zemheriye denilen bu tabakada ise cıva elementi ortaya çıkıyordu.

El Cabir, aynı zamanda kimyanın organik olabileceğini sezmişti. Bu yüzden kimyasal tepkimelerine kemik, tüy, kıl, doku, yumurta, gübre gibi organik maddeleri de kattı. Nitrik asidi ve tepkimeler sonucu bir maddenin renk değiştirdiğini de ilk kez o buldu.

### Filozof taşını o buldu

El Cabir'in asıl başarısı ise gizemli kalacaktı: Maddenin dört unsurunu birbirinden kesin bir biçimde ayırt etmek için filozof taşının ilk yapımcısı olmak hakkını elinde tutuyordu. Uzun ve yorucu işlemler sonucunda, hazırladığı bileşikleri, bir çözgende 700 kez damıtarak, bunun kaya kristaline benzer tortusunu elde ediyordu. Böyle bir kristale "saf soğukluğu" hapsediyordu.

Zemheriye denen bu saf, soğuk madde, bir sıvı ya da katıyı birbirine dönüştürüyordu. Bunun gibi saf bir kuruluğun, saf bir nemliliğin ve saf bir sıcaklığın da ana maddelerini elde ettiğini belirtiyordu. İşte bunların her biri Avrupa'da "filozof taşı" olarak bilinecek olan o gizli ana maddeydi.

**18. yüzyıl ressamı Derby'li Joseph Wright'ın fırçasından, kimyagerlerin "Ruh" dediği iksirin, bir metali altına dönüştüğü an görülüyor (sy. 1033'te).**

**Aristo'nun dört unsuru anlatan şeması. Unsurlar toprak, hava, su ve ateş dörtgeninden oluşmaktadır. Bu dört unsur, birer çift sıfat ile komşudur. Örneğin ateş unsuru kuru ve sıcak; su unsuru da nemli ve soğuktur (sağda).**

**Bilim adamı Jan Baptista von Helmont. Maddenin temelinde birbirine dönüşebileceğine ilişkin ilk yaklaşım ondan gelmişti (altta).**

### Kimyanın temelini kurdu

El Cabir'in öğretisini Avrupa'dan gelerek öğrenen düşünür ve öğrenciler İslamiyet'in bilim merkezi olan İspanya'daki Toledo'da okuyorlardı. Ancak 11. yüzyılda İberik yarımadasında İslamiyetin egemenliğine son verilince, çaresiz ülkelerine geri dönen bu düşünür ve öğrenciler, kendi başlarına kaldılar. Bu arada İspanyolların yakıp yıktığı Endülüs kütüphanesindeki simya bilgilerinin bir kısmını da zihinlerinde taşıdıklarından oldukça şanslıydılar. Çünkü Avrupa'da kimya bilimi, bu öğrenciler sayesinde doğdu.

Ülkelerine dönen her bir öğrenci, bugünkü kimyanın babası olan simyanın temelini atmış oluyorlardı. Bu kurucuların en tanınmışı **Büyük Albert** (Albertus Magnus)

## Niçin altın?

İnsanoğlunun altınla tanışması çok eskilere dayanır. Altının paslanmaz, soy bir element olması, kolay işlenmesi, renginin çekiciliği ve ticari takaslarda bir değer birimi olması, onun önemini artırıyordu. Bugünkü dünya ekonomisi de altın stokları karşılığında basılan para ilkesiyle yürümektedir. Her ne kadar altını kütle halinde tanıyorsak da, gerek toz gerekse bileşikler halinde doğada yer alır. Altın genelde nehir yataklarında milyonlarca yıl örselenen kayaların bıraktığı su ya da çamurlarda bulunur. Bu arada Pyrit ya da "Ahmak altını" diye bilinen altın benzeri bir madde de insanoğlunu çok sık yanıltmıştır.

Saf altının kolay aşınıp eğrilmesi yüzünden, onun sertliğini artıran veya değerini artırmak için katılan "Ayar" derecesine başta bakır olmak üzere türlü alaşımlar katılabilir. Altının yoğunluğunu yükseltmek için de kuvars türlerinden biri olan "siyah zebercet" de altın hamuruna katılmaktadır. Altının renginin tonlarını ve

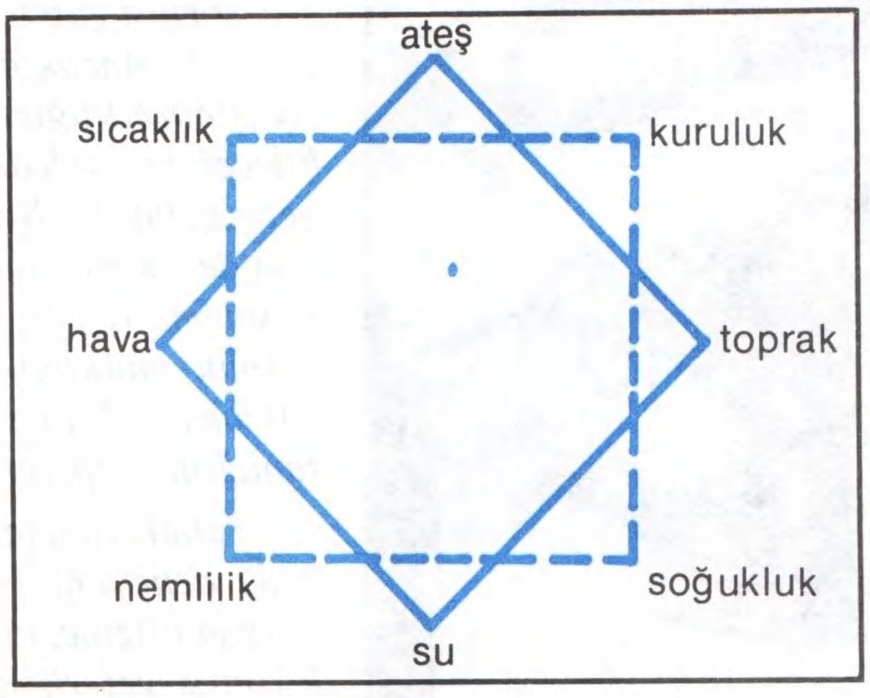

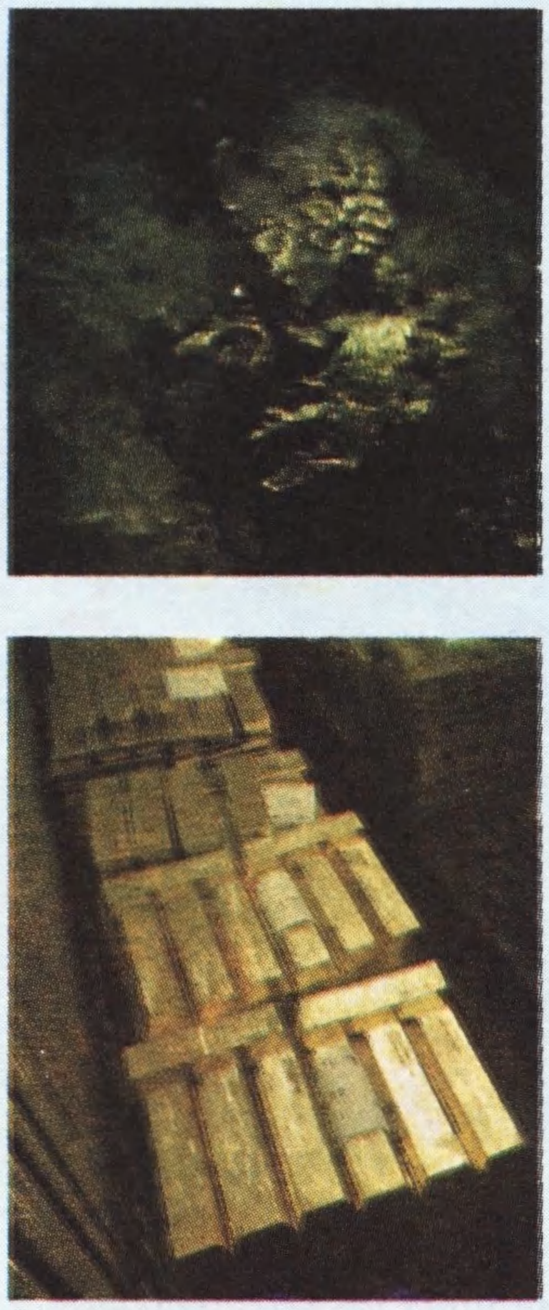

nüanslarını ise başta bakır olmak üzere bir çok metal alaşım sağlar.

Doğada diğer elementlerle karışım halinde bulunan altın önce bir çamur içindedir. İçindeki soy metal olmayan diğer elementlerin türlü işlemlerle süzülmesinden sonra geriye kalan soy elementler, yani altın, gümüş ve beyaz altın da denen platin kütlesi kalır. Bu üçünün ergime noktaları değişik olduğu için sonuncu işlemde yabancı maddeler ayıklanır. Geriye karışım halinde kalan altın ve gümüşün ayrışması için de El Cabir'in bulduğu nitrik asiti içinde çözülmesi gerekir.

Simyacıların tek başına çözgen olmayan, nitrik asit, sülfürik asit (kezzap) ve hidroklorik asit (tuzruhu) ayrı ayrı keşfedip, her üçünün uygun bir oranda karıştırılmasının ideal bir çözgen olduğunu bulmaları bugün inanılmaz bir başarıdır. Kaya kristalinde saklanan bu çözme işleminin sonucunda, simyagerin "ruh" dediği bir tür esans olan bir madde elde edilir. Böylece bilim adamları, doğada bilinmeyen yeni elementlerin niteliğine sahip yeni maddelere ulaşıyorlar.

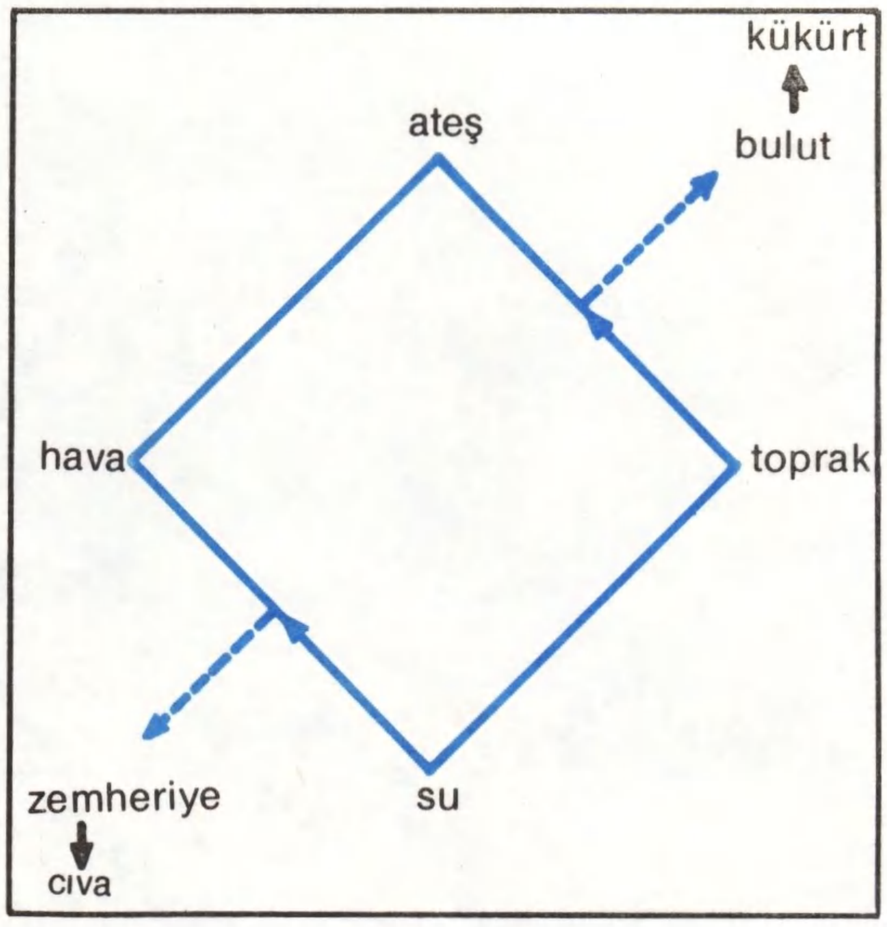


kehanetin de gerçekleşmesi için iki önemli madde kaldığı öne sürülüyor: "filozof taşı" ve "Ebedi yaşam iksiri". Söylendiğine göre ebedi yaşam iksirinde ölümsüzlüğün ve her türlü hastalığın şifası vardır. (1014'üncü sayfaya bakınız.)

diye bilinen **Albrecht** adında bir din adamıydı. 13. yüzyılın en önemli bilim adamlarından olan İngiliz **Roger Bacon** ise, bu bilgileri Oxford Üniversitesi'ne götürerek bir kürsü kurdu. Diğer ünlü simyagerler **Philippus Aureolus, Theoraphrastus Bombastus von Hohenheim** gibi kişilerdir.

Avrupa'nın en ünlü ve gizemci simyageri bu sonuncusudur. Kendisinin yöntemine "Bombastik" denmekle birlikte, von Hohenheim kendisine "Paracelsus" lakabını seçmiştir. O çağda Latince ad almak, dini bir vecibe sayılıyordu.

Paracelcus, bütün Arapça eserleri özgünlerine sadık kalarak titizlikle ele aldı. Kimya ile simya Paracelsus'un çalışmalarıyla birbirlerinden yöntemleşmeye başladılar. Olabilir olaylara "kimya" adını verdi. Arapça eserlerin özüne sadık kalarak bunların Latince, Almanca karşılıklarını da buldu. Arapların göz sürmesine kattıkları "Al Kohl" adlı maddeyi Latinceye "alcohol" ve Almanca'ya "allgeist" olarak çevirdi. Bugün "alkahest" dediğimiz bütün alkol serisine bu ad veriliyor. İspirto yani spirit denen (tuzruhu gibi) maddeler de adlarını Arapça kökenlerinden alırlar. Bugün alkole önemli bir kullanım alanı yaratılmasının Paracelsus sayesinde olduğu belirtiliyor.

El Cabir'in bu sadık izleyicisi, El Cabir'in bulduğu cıva ve kükürt bileşiklerini tanımladı. Onun bilgileri 20. yüzyılın sonunda bile aynı güncellikle okutuluyor.

### Edebi yaşam ve filozof taşı

El Cabir'in bildirdiği bu alana özgü birçok

**Cabir ibn Hayyan da Aristo' nun şemasındaki gibi dört unsuru tarif etmişti. Bu şemada maddenin birbirine dönüşken olmasını sağlayan katalizantlar, cıva ve kükürt olarak gösterilmiştir (sağda üstte). Avrupa'da kimya biliminin doğmasına neden olan İslam bilgini, simyager El Cabir (üstte).**

**1603 basımı bir kitabın özgün kapağı. "Ruhani Kimya" konulu bu kitabın üstünde yazarının portresi görülüyor. En sağda görülen kişi ise El Cabir'in bilgilerinin Avrupa'ya aktarılmasını sağlayan Hermes Trismegistos'a aittir (sağda).**

macı ve volkanolojist **Haraldur Sigurdsson**'a göre ön belirtiler şöyleydi:

*"Büyük bir olasılıkla önce deprem başladı. Sürekli ama çok hafif titreşimler ve daha sonra biraz daha şiddetli sarsıntılar... Bu sırada Vezüv'ü hayal edebiliyorum. Benim gibi bir doğabilimciye göre harikulade bir manzara olsa gerek! Çünkü sarsıntılar sürerken, Vezüv'ün zirvesinde oluşan krater yavaş yavaş açılmaya başlamıştı. Vezüv'ün gönderdiği ilk tehlike sinyalleri bunlardı.*

### Her şey 4 saatte oldu

*24 Ağustos sabahı ya da öğleye doğru, kent yakınlarına iri kayalar düşmeye başladı. İşte 'Pliny patlaması' başlamıştı (Bkz. Sayfa 1002). Çünkü patlama sonucunda, şemsiye biçiminde bir bulut, Vezüv'ün tepesini sarmıştı. Bu patlamanın sonucunda, volkandan fırlayan süngertaşları ve küller 20 km yüksekliğe kadar ulaşıyordu.*

*Sadece 30 dakika sonra, süngertaşları kentin üzerine düşmeye başladılar. Bu patlamada henüz lav çıkışı yoktu. Mağma tabakası son derece patlayıcı bir enerjiyle doluydu ve yavaş yavaş kratere doğru yükseliyordu. Mağmanın itici enerjisinden etkilenen süngertaşları, o anda, kızgın ve parlak ateştopları halinde volkanın ağzından fırlıyorlardı.*

*Süngertaşı yağmuru saatte 15 cm'lik bir hızla birikerek evlerin çatılarına yığılmaya başladı. Öğleden sonra, yani ilk belirtiden 4 saat sonra bu ağırlığa dayanamayan çatı ve damlar yıkılmaya başlamış olmalı."*

### Akıl almaz bombardıman

Pompei'e ilk düşen bu süngertaşları hâlâ duruyorlar. Bunların 17 saat sonra, 2,7 metre yükseklığe ulaştığı görülüyor. Taş yağmuru, normal bir yağmurun değil, sağanaktan daha şiddetli bir yağmurun birikebileceği yüksekli-

## Tanrı'nın gazabı mı, doğal afet mi?

# Vezüv neden patladı?

**Pompei ve Herkülanyum, 4 saat içerisinde, Vezüv'ün gazabına uğrayıp yok oldular. Yanardağlar bu kadar acımasız olabiliyorlar mı? Bilim adamları, ortam uygun olduğu takdirde, benzer felaketlerin tekrar edebileceğini söylüyorlar. Arkadaşımız Ata Nirun, olayın ayrıntılarını ve bu konuya ilişkin bilimsel yaklaşımları inceledi.**

POMPEI VE HERKÜLANYUM'U birkaç saat içerisinde yok eden Vezüv'ün patlaması acaba nasıl başladı? Acımasız Vezüv, önceden ne gibi belirtiler göstermişti? İsveçli araştır-

**Vezüv'ün ayakları dibinde, eski ve ölü Pompei yatıyor. Bu harabelerde, hareketli bir yaşam vardı (üstte).**

**Araştırmacı Vittorio De Girolamo, volkanik bir mezardaki bir asker kalıntısının üzerinde çalışıyor (solda).**

**1. Saat 10.30 - 24 Ağustos: Pompei'ye taş yağmuru başlıyor.**

**2. Saat 11.30 - 24 Ağustos: İlk kızgın kül yağmuru Herkülanyum'u yok ediyor.**

**3. Saat 00.30 - 25 Ağustos: İkinci kül yağmuru ve lav akıntısı.**

**4. Saat 05.30 - 25 Ağustos: Üçüncü lav akıntısı, Pompei'in kuzey duvarlarına ulaşıyor. Aynı anda lavlar, Herkülanyum'u kavuruyorlar.**

**5. Saat 18.30: Dördüncü kül yağmuru, Pompeililer havasız kalıyor.**

**6. Saat: 19.00: Beşinci kül ve lav yağmuru.**

**7. Saat: 20.30: Altıncı ve son patlama. Genç Pliny bu sırada, Misenum'a doğru yola çıkmıştı.**




**Vezüv'ün altındaki mağma havuzunun boşalmasıyla, krater genişledi ve patladı. Silikat özü zengin mağma (turuncu katman) kendine çıkış yolu buldu. Silikat özü az olan mağma ise (kırmızı katman), aşağı çöktü ve hafif püskürmeler, volkan ağzını çökertti.**

ğin çok üzerindedir. Üstelik, bu dev taş yığınının üzerine tonlarca kül yağdı. Böylece, her iki kenti de yüzyıllarca olduğu gibi koruyan, doğal bir izolasyon oluşmuştu.

Sigurdsson, Pompei'in sonunun, Herkülanyum'dan daha çabuk geldiğini belirtiyor ve ekliyor: *"Pompeililer, Herkülanyum' dakilere göre çok daha çabuk öldüler. Çünkü, Pompei'e art arda üç kez ölüm yağdı. Yani, Vezüv gücünü her defasında daha çok artırarak üç kez Pompei'i bombardıman etti. Her defasında çok daha fazla kaya, kül ve lav yağdırarak..."*

Vezüv'ün bu amansız saldırısı ve verdiği zarar, İkinci Dünya Savaşı'nda en ağır şekilde bombalanan kentlerin gördüğü zararın çok üzerindedir. Bugün, Pompei sokaklarında yürürken, birden bir duvarın dibinde bir insan kalıntısı görürsünüz ve elinde bir zincir tutmaktadır. Zincirin ucunda ise tıpkı efendisi gibi, taşlaşmış ve fosilleşmiş bir köpek, son koşma çabasının verdiği hareket şekliyle donakalmıştır.

## Boğularak öldüler

Pompei'de "Kaçaklar Bahçesi" adı altında bir yer var. Burası, 1961'de yapılan kazıda ortaya çıkarıldı. Ortaya, yedi büyük insan ve altı çocuk ölüsü çıktı. Görünüşlerine bakılırsa, tümü havasızlıktan ve solunum yetersizliğinden ölmüşlerdi. Arkeolog ve kazı yönetmeni **De Caro** şöyle diyordu: *"Bu insanlar son anlarında, normal bir şekilde yürüyor gibiydiler. Herkülanyum'da da böyle olmuş. Ölüm anlarına kadar, kesinlikle ölebileceklerini düşünmemişler ve koşarak kaçmaya kalkışmışlardır. Böylece, ortaya son derece ani bir ölüme neden olan bir etkenin varlığı çıkıyor. Bunun ne olduğunu bilemiyoruz. En yakın olasılık, volkanik zehirli gazlar olabilir."*

Pompei'de, binlerce insan aynen bu şekilde evlerine kapanmış bir şekilde ölü olarak bulundu. Hepsi, evlerinde emniyette olacaklarını sanmışlardı. Bir kısmı, çatıların ve damların üzerlerine çökmesiyle öldüler. Diğerleri ise, aynı bahçedekiler gibi havasızlıktan boğularak ölmüşlerdi. Bu şekilde ölmüş, yaklaşık 2000 taşlaşmış ceset bulundu.

## Vezüv neden kızdı?

Pompei ve Herkülanyum felaketinin sonuçlarını bilim adamları hâlâ araştırıyorlar. Hâlâ, bilinmeyen bir yığın olay ve açıklanamayan sayısız soru var. "Tanrı'nın gazap çeşmesi" olarak nitelendirilen Vezüv'ün, bu insanlara saçtığı ölümün nedeni, din adamlarına ve mistiklere göre ortadadır. Tüm insani değerlerden ve ahlaki kavramlardan uzaklaşan bu sapık halk, Tanrı tarafından en acımasız bir biçimde cezalandırılmışlardır. Peki ama, acaba ölenlerin tümü de bu cezayı hak etmişler miydi?

Bilim çevreleri ise felaketi yorumlarken çok daha ihtiyatlı davranıyor. Onlara göre, tüm doğal afetlerin belli bir yapısı, niteliği ve

zamanlamaları vardır. Bilimin görevi ise, bunları anlamak ve çözümlemektir. Böylece, insan bilgisiyle, doğanın verebileceği tüm zararlar önlenebilir. Bir diğer din-bilim sentezinde ise, insanın zekâsıyla her şeyin üstesinden gelebileceği öne sürülüyor. Tanrısal İrade, zekâyı ve düşünme yetisini insana bu nedenle vermiştir. Bu yaklaşıma göre, insan bu Tanrı vergisi yeteneğini kötüye kullanırsa, zaten kendi sonunu hazırlayacaktır.

### Doğal nükleer bombalar

İnsanlığın, bilgisiyle geliştirdiği teknolojinin, gelecekte iyi veya kötü neler getireceği henüz belli değil ama bu konu gittikçe güncelleşiyor. Önemli olan, gelişen teknolojinin doğal afetlerle başa çıkıp, çıkamayacağıdır. Vezüv bir kez daha kükreyebilir mi ve çok daha büyük bir yıkıma sebep olur mu? Yoksa, yeni Vezüvler ortaya çıkabilir mi? Son yıllarda gittikçe sıklaşan depremler, yeni oluşumların habercileri olabilirler mi?

Volkanların ne yapacakları, hâlâ açıklanmamış bir soru. Uzun bir süredir sönmüş olarak bilinen bir volkan, uzmanlara göre çok daha tehlikelidir. Bu tür volkanların merkezi, katılaşmış lavlarla tıkanmıştır. Her şey bu merkezin altına bağlıdır. Bazen, bu alt katmanlarda aşırı bir ısı oluşur. Böylece lavlar yine birikir ama üstteki katılaşmış lavların altında sıkışıp kalırlar. Basınç giderek artar ve sonunda volkanın tepesi parçalanır.

Bu olay, hiç beklenmedik bir anda olacaktır. Eğer volkanın altında bir su kütlesi varsa, sonuç çok daha kötü olacaktır. Bu defa su sıkışacak ve oluşan buhar, çıkış yolu bulamayacaktır. İşte o zaman, volkan tümüyle havaya uçar. Bu öyle bir patlamadır ki, atom bombasının patlamasını bile aşabilir.

### Pelèe ve Krakatoa dehşeti

Yakın yılların en önemli volkanik patlamaları Martinik ve Krakatoa adalarında meydana geldi. Karaibler'deki Martinik Adası'nın kuzeybatısında bulunan, Pelèe Dağı, 8 Mayıs 1902'de patladı. Fışkıran lav ırmağı ve kaynar gaz bulutları hızla yayılarak, yakındaki St. Pierre kentini tüm halkıyla beraber yok etti. Pelèe'nin hışmından sadece bir kişi kurtuldu. O da kentin yeraltı hapishanesinde bulunan bir suçluydu.

Fakat, 20 Mayıs 1883'te indifa eden Krakatoa volkanı, yakın tarihin en büyük patlamasıdır. Krakatoa, Sumatra ve Java adaları arasında, Sunda boğazında yer alan, 45 $km^2$ genişliğinde bir adadır. Krakatoa volkanı daha önce, birkaç kez daha homurdanmıştı ama bu kadarı beklenmiyordu.

Volkan sabah saat 10'da indifa ettiğinde, hemen tüm adayı yok etti. Küller Büyük Okyanus ve çevresinde 800.000 $km^2$'lik bir alana yayıldılar. Tüm bölge, iki buçuk gün süre ile karardı. Tozlar ve küller, Stratosfere kadar yükseldi ve oradan tüm dünyaya yayıldı. Patlamanın sesi, yaklaşık olarak dünyanın on üçte birinde duyuldu. Bu patlamanın şiddeti, bugüne değin patlatılan en büyük hidrojen bombasından 26 kez daha fazlaydı. Patlama sonucunda oluşan, Tsunami adı verilen dev dalgalar, kıyı sularını 36 metre yükselerek, 40.000 kişinin ölümüne neden oldu.

**Sönmüş bir ateşin közlerini üflerseniz, yeni bir kıvılcım doğar. Bu düşünce, şair Robert Graves'in bir şiirinde geçer. Ama bu tanımlama, Herkülanyum için çok geçerli. Çünkü orada sönmüş bir yaşamın kalıntıları olan çıplak kemiklerden, bilgi kıvılcımları doğdu. Arkeolog ve antropolog Dr. Sara Bisel, yandaki kemikler için şöyle diyor: "Son derece cazibeli bir kadın. 25 yaşlarındaymış. Sarı saçlarını, tepesinde toplamış ve en önemlisi ilk çocuğuna hamileymiş. İskeletin alt tarafında, yedi aylık bir cenin kalıntısı görülüyordu. Son derece kırılgan, bir yumurta kabuğu gibiydi ve öylece kalmıştı" (üstte).**

### Ege Denizi'ndeki patlama

Krakatoa, tarihin en büyük patlaması olarak anılıyor ama daha beteri de var. Ege Denizi'nin güneyinde, Atina'nın yaklaşık 230 km güneydoğusunda Thera Adası bulunur. Bu ada volkaniktir. Thera, M.Ö. 1470'te merkezi Girit olan Minos uygarlığının bir yerleşim merkeziydi. O yıl, Thera, Krakatoa'nın 6 katı şiddetinde bir patlamayla havaya uçtu. Her şey yok oldu ve oluşan Tsunami dalgaları, Girit'teki tüm Minos uygarlığını yok etti. Thera patlaması, sonradan Atlantis efsanesiyle karışacak ve araştırmacılar Atlantis'in Atlas Okyanusu'nda mı, yoksa Ege'de mi olduğunu tartışıp duracaklardı.

### Volkanların uyarısı

Volkanlar genellikle patlamadan önce, bazı uyarılarda bulunurlar. Çok ani patlamalardan önce bile, bazı maddeler ve kül püskürtürler. Krakatoa'da bile, patlamadan önce volkan bazı sinyaller vermişti. Kısacası, volkanların patlamaları bölgesel olaylardır. Bir depremde olduğu gibi, insanların kaçma fırsatı bulamamaları pek düşünülemez. Üstelik, çok büyük volkanik patlamalar çok sık görülen olaylar da değildir.

### Yaşam kaygısı ve ölüm

Ama insanlar hâlâ volkanik bölgelerde ve hatta sönmüş ya da sönmemiş volkanların eteklerinde yaşamayı sürdürüyorlar. Bunun en önemli nedeni volkanik arazilerin, son derece verimli topraklara sahip olmalarıdır. Beslenme ve yaşamın sürdürülmesi kaygısı, onların bu tehlikeleri umursamamalarına neden oluyor. Pompei ve Herkülanyum da temelde bu amaçla kurulmuş kentlerdi. Her iki kentin çevresinde de son derece verimli tarım alanları vardı. Üstelik mükemmel birer doğal limandılar.

Her iki kentin kalıntıları, yüz yıldan beri İtalya'yı gezen turistler için dehşet verici bir yer. Her yanı ölüm kokan bu kalıntıların arasında dolaşanlar, Vezüv'ün dehşet ve ölüm saçtığı o günü yaşıyor gibiler. Vezüv ise, arada bir hafif dumanını tüttürerek, belki de bir gün yeniden patlamaya hazırlanıyor.

# Kurtadamlar efsanesi

**Vahşi kurtlara dönüşen insanlara ilişkin söylentiler, yüzyıllardır ağızdan ağza dolaşıyor. Kurtadam efsanelerini bilmeyen yoktur. Acaba tüm bunlar bir batıl inançtan mı ibaret? Kurtadam söylencelerinin ardında yatan ne?**

19. YÜZYILIN ORTALARINA doğru, Polonya'da, Cracow ve Varşova'dan akıp geçen Vistula ırmağının yeşerttiği tablo güzelliğinde bir tepede, mutlu bir kalabalık eğleniyordu. Genç insanlardan oluşan bu topluluk müzik, dans ve şarkılarla hasat festivalini kutluyorlardı. Bol miktarda yemek ve içki vardı. Herkes özgürce içinden geleni yapıyordu.

### Kız kaçıran kurt

Eğlencenin en hareketli anında, insanın kanını donduran korkunç bir çığlık duyuldu. Gençler danslarını yarıda keserek sesin geldiği yöne koştular. Onları dehşet verici bir manzara bekliyordu. Çok iri bir kurt, köyün en güzel kızını yakalamış, sürüklüyordu. Kızcağız, kısa bir süre önce nişanlanmıştı. Nişanlısı ise görünürde yoktu. Gençlerden en cesuru, kurdu takip etti ve sonunda karşı karşıya geldiler. Fakat öfkeli canavar, köpükler saçan ağzından avını yere bırakıp üzerine çıktı ve delikanlıyla dövüşmeye hazırlandı. Âdeta bir kuduz öfkesi taşıyordu. Bu arada birkaç köylü de evlerine koşmuş, tüfek ve baltalarını almışlardı. Ancak bir şey yapamadılar. Kurt, onları korkuttuğunu anlayıp kızı yeniden yakaladı ve yakındaki ormanın içinde kayboldu.

### Garip bir konuk

Aradan yıllar geçti. Yine aynı tepede kutlanan bir hasat festivalinde insanlar eğleniyorlardı. Yaşlı bir adam eğlenenlere yaklaştı. Köylüler onu da eğlenceye katılmak üzere davet ettiler. Fakat yaşlı adam karanlık ve çekingen haliyle sessiz bir köşede oturup içmeyi tercih etti. Aşağı yukarı bu garip konuğun yaşlarındaki bir köylü de ona katıldı. Köylü, yaşlı adamın yüzüne bir-iki dakika dikkatle bakıp heyecanla sordu: *"John... Sen misin?"*

Yaşlı adam başıyla evetledi. Köylü, yıllar önce ortadan kaybolan ağabeyini birdenbire tanımıştı. Üstelik ağabeyi, kurdun kaçırdığı kızın da nişanlısıydı. Eğlenenler yaşlı konuğun etrafını sardılar ve garip öyküsüne kulak verdiler...

**Ulumasıyla insanın kanını donduran, yalnız bir kurt. Ayıadam ve sırtlanadamlarla ilgili öyküler vardır ama bunlar kurtadam öyküleri kadar yaygın değildir. Bu da, insanların,kurdu çok güçlü ve yırtıcı bir hayvan olarak kabul etmelerinden kaynaklansa gerek (üstte).**

### Nişanlısını kaçırmış...

Adam, bir büyücünün hışmına uğrayarak kurda dönüşmüştü. O hasat festivalinde de nişanlısını kaçırmış, ormanda bir yıl yaşamışlardı. Sonra kız ölmüştü. Adam, anlatıyordu:

*"O andan sonra, vahşi ve öfkeli duygularla kadın, erkek, çocuk; tüm insanlara saldırdım. Her hayvana zarar verdim. Tam bir kurt gibi... Kanlı ayak izlerimi hiçbir zaman tümüyle temizleyemem."* Sözünün burasında kan lekeleriyle dolu ellerini gösterdi ve anlatmaya devam etti: *"Hemen hemen 4 yıldan beri ilk kez insan biçimine girdim. Oradan oraya dolaştım. Sizleri bir kez daha görmeyi diledim. Kulübemi ve insan olarak doğup büyüdüğüm köyümü... Artık, gene kurt oluyorum..."* Bu sözleri söyler söylemez kurt biçimine girdi. Hayretler içindeki köylülerin önünden hızla fırlayıp ormana daldı. Bir daha da asla görünmedi.

### İnanmak güç

Bu öykünün masalları andıran bir çok yanı olması, onu ciddiye almayı zorlaştırıyor. Acaba aşırı içki, köy folklorunun her zamanki zenginliğiyle birleşip renkli hayal güçlerini harekete geçirmiş olabilir mi? Öykü dilden dile dolaşırken ayrıntı üstüne ayrıntı eklenerek bugünkü haline böylece mi geldi?

**"Kırmızı Başlıklı Kız" adlı ünlü klasikten bir sahne. Kurtadam söylencelerine ilişkin öğelerden bir bölümüne bu masalda da rastlanır. Bilindiği gibi Kırmızı Başlıklı Kız'ın büyükannesi, masalda bir kurda dönüşüyordu (üstte).**

Bu kuvvetli bir ihtimal. Bir çok mitolog, tarihçi, folklorcu ve psikolog, bundan salt gerçek olarak söz ediyorlar. Bu fikrin öne sürüldüğü kitaplardan bazıları şunlardır:

1883'te yayımlanan, **James Stallybrass**'ın kitabı, **"Teutonic Mythology",** Elbe yakınlarında yerleşmiş eski bir Alman soyunun mitolojisini anlatır. 1892'de yayımlanan **John Fiske**'nin kitabı, **"Myths and miyth-makers"** (Mitler ve mit yaratanlar). 1863'te yayımlanan, **Walter E. Kelly**'nin kitabı, **"Curiosities of Indo-European tradition and folk-lore"** (Hint-Avrupa geleneği ve folklorunun ilginç yanları).

Bu konuda ciddi bir çalışma yapılmak istendiğinde karşılaşılan en büyük problem, gerçeği laf kalabalığından ayıklayabilmektir. Yukarıdaki hikâyede de yapılması gereken budur.

## Kurtadam nasıl doğdu?

Bir insanın bir hayvan, özellikle de kurt biçimine girebilmeye yetenekli olması, kurtadam söylencesinin çıkış kaynağı hakkında yeterli bir açıklama değildir. Çok eskiden beri çeşitli kaynaklarda kurtadam öykülerine rastlanıyor.

M.Ö. 5. yüzyılda yaşamış olan eski Yunanlı tarihçi Heredot, bu konudan söz eder. Eski Yunanlılar ve Karadeniz'in kuzey kıyılarına yerleşmiş Scythia soyu, bölge yerlileri Neurianları sihirbaz olarak kabul ediyorlardı. Bu olağanüstü büyücülerin her yıl birkaç gün için kurda dönüştüklerine inanıyorlardı. Tarihin babası olarak nitelendirilen Heredot ise, dilediklerinde kurda, dilediklerinde insana kolayca dönüşebilen bir insan türünden söz ediyordu.

## İnsan etine duyulan açlık

Bir görüşe göre yüzyıllar önce, insanlığın erken tarihlerinde, kurtadam, doğal olmayan bir istekle insan etine açlık duyan bir canlı türü olarak kabul edilirdi. Bu insan, çeşitli büyülerin yardımıyla, dilediğinde yırtıcı bir kurda dönüşmenin bir yolunu bulmuştu.

Eskilerin söylediğine göre, kurda dönüşen kişi, insan sesini ve insan gözlerini muhafaza eder. Ancak, vahşi, dört ayaklı kurdun kuvvet ve kurnazlığını taşır. Kurtadamın kim olduğunu ses ve gözlerinden tanımak mümkündür.

## Antik edebiyatta kurtadam

Biçim değiştirerek kurda dönüşmek olayından, Roma edebiyatında bir büyü işi olarak söz edilir. M.S. I. yüzyılda eser vermiş **Vergilius,** bu söylenceden söz eden ilk Latin ozanı oldu. Bunu **Propertius, Servius,** ve **Petronius** izledi. Petronius, M.S. 54-68 yılları arasında Nero dönemi Roma'sının saray eğlence müdürüydü. **Satyricos** adlı kitabında hiciv, macera ve fantezi dolu bir kurtadam öyküsü de vardır.

Eski Yunan ve Roma geleneğinde bir insanın kurda dönüşmesi, bir ceza olarak simgeleniyor. Böyle bir olayı M.S. 64-113 yıllarında yaşamış olan **Plinius** şöyle anlatıyor:

*"Tanrılara insan kurban etme törenlerinden birinde kurban, gölün kıyısından alınır. Ancak kurban, kaçarak karşı kıyıya yüzdü. Karaya çıktığında kurda dönüşmüştü. Bundan sonraki 9 yıl boyunca yanında bir grup insanla kırlarda dolaştı. Eğer bu süre içinde insan etine yaklaşmazsa yeniden insan olacaktı. Nitekim kurtuldu ama hayatının 9 yılını kurt olarak yaşadı."*

## Mitsel Tanrı'nın gazabı

Günahı yüzünden ceza olarak kurtadama dönüşen birinin öyküsünü de M.Ö. 43-M.S. 18 tarihleri arasında yaşamış **Ovidius** anlatır. **Metamorphoses** (Değişimler) adlı uzun şiirinde, yaradılıştan Sezar'a dek olan dönemdeki mucizevi değişimlerden söz eder.

Romalı ozan Ovidius, Arkadya'nın mitsel kralı **Lycaon**'un öyküsünü anlatır: *"Tanrılar tanrısı Olimposlu Jupiter, Lycaon'u denemek için kılık değiştirip onun sarayına yemeğe gider. Lycaon da onun Tanrı olup olmadığını anlamak için insan etinden yemek ikram eder. Jupiter bunu anlayınca ceza olarak Lycaon'u kurda çevirir. O da bu kimlikle sonsuza dek kalır ve çevreye korku salar."*

M.Ö. 4. yüzyıl civarında **Eflatun** ve M.S. 2. yüzyılda **Pausanias** da hemen hemen aynı türden değişim öyküleri anlatarak aynı noktada buluşuyorlardı.

## Cadılar ve kurtadamlar

15. ve 16. yüzyıllarda kurtadama dönüşme inancı, tüm Avrupa'da büyücülük ve cadılıkla aynı kefeye konurdu. Özellikle Fransa ve Almanya'da kurtadam olduğundan şüphe edilen biri, acımadan yakılır ya da asılırdı.

Nitekim kurtadam avı dinsel duygular adına yapılırdı. Büyücü ve "kurtadam mahkemeleri" bugün bile anlatılıyor. Sözgelimi 100 yıldan daha fazla bir süre, 1520-1630 yıllarında Fransa'nın yaklaşık 30.000 kurtadam olayıyla sarsıldığı biliniyor.

## Çeşitli örnekler

1573'te Fransa'da Dijon yakınlarındaki Dôle'de, Gilles Garnier adında bir "kurtadam",

köye zarar vermek ve küçük çocukları "yemekle" suçlandı. Suçunu itiraf edince de kazığa geçirilerek yakıldı.

Birkaç yıl sonra, 1598'de yine Fransa'da Caude yakınlarındaki ıssız ve vahşi bir yörede birkaç Fransız köylüsü, 15 yaşındaki bir erkek çocuğunun cesedini buldu. Çocuk korkunç bir şekilde parçalanmıştı ve her yerinden kanlar fışkırıyordu. Bir çift kurt da cesedi yiyordu. Uzaktan köylüler görününce kaçıp, ağaçlıkların arasında kayboldular. Köylüler "kurtları" izlediler ve bir çalılığın içinde sinmiş, yarı çıplak bir adam buldular. Uzun saçlıydı. Bakımsız, uzun bir sakalı, sanki pençe görünümünde uzun ve kirli tırnakları vardı. Aralarında pıhtılaşmış kanlar ve insan eti parçaları görülüyordu.

### Bir ruh hastası

Adam, **Jacques Rollet** adında bir ruh hastasıydı. Köylüler gelip de kaçmadan önce cesedi parçalıyordu. Aslında ortada kurt filan yoktu. Adamlar o andaki heyecanlı halleriyle bu ruh hastası adamı bir kurtadam olarak algılamış olabilirler. Fakat bunu anlayabilmek olanaksızdı. Ama şurası kesindi ki, Rollet kendini bir kurt gibi hissediyordu.

Bu kuruntunun etkisi altındayken birçok insanı parçalayıp yemişti. Sonuçta ölüme mahkûm edildi. Fakat Paris Mahkemesi kararı bozdu. Onu bir akıl hastanesine gönderdi. Burası idam edilmeyen kurtadamların kapatıldığı bir yerdi!

### Çağdaş örnekler

Kurtadamlara ilişkin olaylar eskisi kadar yoğun olmamakla birlikte zaman zaman bu tür olaylardan söz ediliyor. Örneğin Birinci Dünya Savaşı'ndan kısa bir süre önce üç kurtadamın ele geçirildiği öne sürülüyor. 1925'te ise Fransa'nın Strasbourg kenti yakınlarındaki bir köyün halkı, köyden bir çocuğun kurtadam olduğuna ilişkin tanıklık ettiler. 5 yıl sonra Bourg-la-Reine'de de bir kurtadam korku saldı. **Pierre van Peasen,** 1939'da yayımladığı, **Bizim Çağımızın Günleri** adlı kitabında bu olaya değiniyordu.

### Dolunayın kurtları

1946'da Kuzey Amerika'nın en eski Kızılderili kabilelerinden biri olan Navajo'lara "dört ayaklı bir katil" musallat oldu. Bu garip yaratık hep dolunay zamanı ortaya çıkıyordu.

**Güney Afrika'da yayımlanan Die Brandwag adlı dergide yer alan çağdaş bir çizim: Kurtadam, kurbanını yiyor (üstte).**

1949'da Roma'da bir polis ekibi, garip davranışlı bir adamı izlemekle görevlendirildi. Adam, kurtadam psikozu içindeydi. Düzenli olarak her dolunay döneminde kontrolünü kaybediyor ve ürkünç bir şekilde uluyordu.

1957'de Singapur'da polisler, benzeri bir olayı izlemek için görevlendirildiler. Çünkü, bir yatılı kız okuluna sürekli olarak bir kurtadamın saldırdığı iddia ediliyordu. Kızlardan biri bir gece, baş ucunda duran birisinin varlığını hissederek gözlerini açtı. Karşısında saçları burnuna kadar düşen, uzun ve sivri dişli, korkunç görünüşlü bir adam duruyordu. Fakat olayın ardındaki gizem çözülemedi.

1975'te İngiliz gazeteleri, Staffordshire'ın Eccleshall köyünde yaşayan 17 yaşındaki bir gencin olağanüstü haberleriyle dolup taşıyordu. Delikanlı, kurtadama dönüştüğü inancı içindeydi. Bu zihinsel acılarına kalbine sapladığı bir bıçakla son verdi. Delikanlının yakınlarından biri şöyle diyordu:

*"Ölmeden çok kısa bir süre önce bana telefon etti. Yüzünün ve ellerinin renk değiştirdiğini ve giderek kurtadama dönüştüğünü söyledi. Az sonra sesi giderek homurtuya dönüştü."*

Halihazırdaki bilimsel bilgiler, kurtadam olayında olduğu gibi bir insan formunun bu kadar kısa zamanda bir başka biçime dönüşmesinin kesinlikle olanaksız olduğunu ortaya koyuyor. Dolayısıyla kurtadam efsaneleri tümüyle cehalet ve kuruntu üzerine kurulmuş olabilir. Fakat yine de yüzlerce yıldır bildirilen bu tür olayların gözardı edilemeyeceği belirtiliyor.

**18. yüzyılda yapılmış bir resim: Bir adam kurda dönüşüyor. O dönemlerde halk, bir kurtadamın giysileri saklanırsa artık onun insan biçimine giremeyeceğine inanırdı (altta).**

# "Ölüm mutlu bir başlangıçtır"

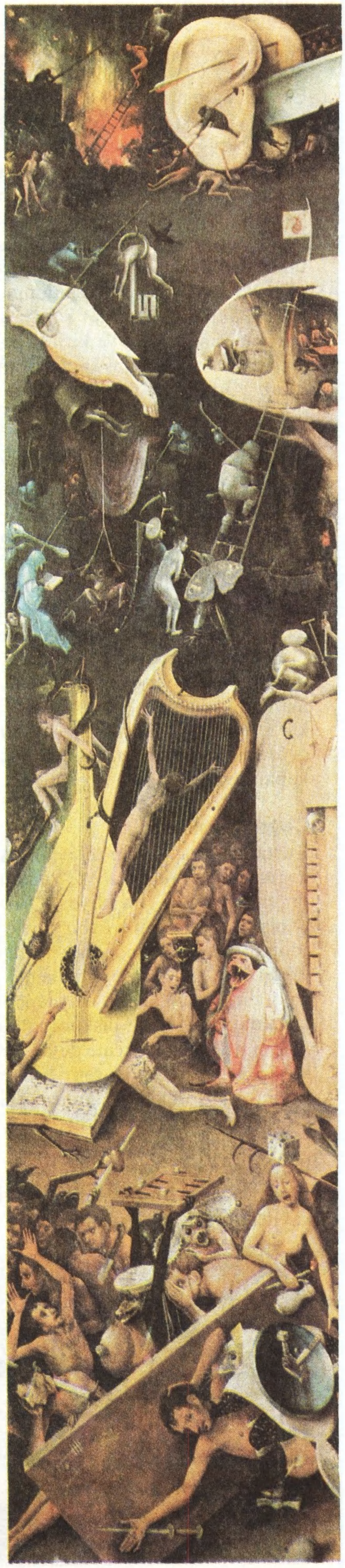

**Gerek bazı bilimsel araştırmalar, gerekse öbür dünyadan alındığı belirtilen mesajlar, ölümün bir son olmadığını gösteriyor. Konuyla ilgili araştırmacılardan biri olan Dr. Raymond Moody, yüzlerce kişi üzerinde yaptığı inceleme sonunda, ölümün mutlu bir başlangıç olduğunu öne sürüyor.**

BİLİM ADAMLARI ölüm konusuyla ilgilenip, bu yönde araştırmalar yapmaya başlayıncaya kadar, ölüm olayı hep dinsel bir çerçeve içerisinde kaldı. Ölümü ve ölüm ötesi ortamı araştıran en tanınmış araştırmacılardan biri, Amerikalı psikiyatrist **Elisabeth Kubler-Ross** şöyle diyor: *"Ölüm diye bir şey gerçekte yoktur. Ölüm sadece fiziksel bedenin terk edilmesidir. Ben buna inanmakla kalmayıp, böyle olduğunu biliyorum. Bu, benim için büyük bir farktır."*

### Öbür dünyadan izlenimler

Dr. Kubler-Ross, böyle bir sonuca, "diğer bir gerçeğe" girmek üzere sınırı geçmelerinden önce kendileriyle konuştuğu,ölmekte olan birçok hasta üzerinde yaptığı gözlemlerle ulaştığını söylüyor. Bu kişiler son sözlerinde, öbür dünyanın sınırlı görüntülerini iletmektedirler.

Dr. Kubler-Ross'un değişik kişilerle görüştüğü biliniyor. Bu kişiler, "öte tarafın" ne kadar güzel, huzurlu olduğunu, tüm ağrılarının nasıl dindiğini ve orada, daha önce ölmüş olan yakınlarıyla karşılaşmalarını anlatırken kullandıkları ifadeler ilginç bir şekilde birbirine benzemektedir.

### Ölümü yaşayanlar

Bunlardan başka bir de "geriye dönenlerin" olduğu bildiriliyor. Bu kişiler genellikle ağır bir hastalık, sözgelimi bir kalp krizi geçiren ve tıbben öldüğü kabul edilen hastalardır. Bu tür kişiler üzerinde yapılan araştırmalar, bunların "geçici olarak" öbür dünyaya gidip geldiklerini ortaya koyuyor. Psikiyatrist **Dr. Raymond A.Moddy**'nin, 1975'de yayımlanan, **Ölümden Sonra Hayat** adlı kitabında bu tür çok sayıda olaya yer veriliyor. Dr. Moody ile görüşen hastalardan biri başından geçen "ölüm deneyimini" şöyle anlatıyor:

### Parlak bir ışık

*"Bedenimin dışındaydım. Bu, kuşkusuz böyleydi. Kendi bedenimi, oradaki ameliyat masasının üzerinde görüyordum. Başlangıçta kendimi pek huzur içinde hissetmiyordum. İşte o zaman o parlak ışık geldi. İnanılmayacak netlikteki çok açık sarı, hemen hemen beyaza çalar ışığı tarif etmek olanaksızdı. Bütün oda onunla aydınlanmış bulunuyordu. Bu esnada ben, açık bir şekilde, doktoru ve hastabakıcı kadını görmeye devam ediyordum."*.

### Zamanı gelmemiş

*"Kendi kendime ne olup bittiğini soruyordum. Sonra sanki o ışığın içindeki bir varlık bana şu soruyu sordu: 'Ölmeye hazır mısın?' Birisi bana soru sordu, fakat ortada kimse yoktu. Oysa benim saatimin gelmediğini, onun anladığı kuşkusuzdu. Bu bir çeşit sınavdı ve ben reddedildim. Kendimi tahayyül edilemeyecek bir sevgiden çıkan huzurla kuşatılmış olarak, güvencede hissediyordum. Bence ölüm bir son değil, mutlu bir başlangıçtır."*

### İkinci bir beden

Dr. Moody ile görüşen kişiler, çoğu kez son derece aciz ve güçsüz kaldıkları bir noktayı vurguluyorlar. Bedenlerinin üzerinde, maddesel olmayan bir şekilde uçarlarken, kendilerini duyurmayı bir türlü başaramıyorlardı. Doktorların ve hastabakıcıların gözlerine görünmüyorlar, birçok engeli geçebiliyorlar ama onları tutmayı başaramıyorlardı. Bununla beraber, bu maddesel olmayan şeklin de bir tür beden olduğuna ilişkin ifadeler vardı. Hastalardan biri şöyle diyordu:

### Tanımlamak zor

*"Bu, öteki bedendir. Fakat tamamıyla bir insan bedeni değildir. Onun bir şekli vardır. Fakat hiçbir rengi bulunmamaktadır. Bununla beraber, 'el' olarak nitelendirilebilecek bir şeyler hissettiğimi biliyorum. Fakat bunu tarif etmek çok zor."*

### Deneyimlerin ortak noktaları

Dr. Elisabeth Kubler-Ross topladığı yüzlerce vakayı değerlendirerek bunlar arasındaki ortak noktaları da belirledi. Bunları şöylece sıralamak mümkün:

1- Klinik ölümden önceki son anlarda hasta, hiçbir acı ve rahatsızlığın olmadığı, muazzam bir huzur ve sükûnet duygusunu dile getirmektedir. Dr. Kubler-Ross, ölürken

**Hieronymus Bosch tarafından yapılan, "Dünyevi Zevklerin Bahçesi" adlı tablo. Bosch insanın düşünsel dünyasını tamamen maddi ve alt düzeyde olarak kabul ediyordu (solda).**

**1935'te ölen Arap Lawrence lakabıyla tanınan T.E. Lawrence, yaşadığı zamanda zeki ve güçlü bir adamdı. Öldükten sonra verdiği ruhsal mesajlarda, "Öbür dünyanın daha üst kademelerine çıkabilmek için, bazı arzu ve isteklerini bastırmak zorunda kaldığını" belirtiyordu (en altta).**

**Geleneksel Batı inancına göre, Fra Ancelico'nun fırçasından "Muhakeme Günü" (altta).**

hastalarının yüzünde inanılmayacak derecede huzurlu bir ifade bulunduğunu belirtiyor. Hatta çoğu vakalarda ölüm deneyimi o kadar güzel oluyordu ki, Dr. Kubler-Ross bunun bir intihar furyasını başlatacağından bile korkmuştu.

### Her şeyi izleyebiliyorlar

2- Sonradan yaşama dönenlerin anlattıklarından anlaşıldığı kadarıyla ölmekte olan hastalar, ne olup bittiğinin tamamyla farkındadırlar: *"İnsanlar ameliyat sırasında kendilerini ameliyat masasının üzerinde yüzerken bulabiliyorlar. Olanı biteni izleyip tüm konuşulanları dinleyebiliyorlar. Böylece ortada dolaşan herhangi bir sır varsa, artık bu, bir sır olmaktan çıkmaktadır."*

### Artık korkmuyorlar

3- Geriye dönenler artık hiçbir zaman ölmekten korkmuyorlar. Hatta bunların bir çoğu geri dönmeyi bile istemiyorlar. Birçok vakada, "öbür taraftan birisi" kendilerine henüz ölüm anının gelmediğini söylüyor.

Bazıları ise karşı konulmaz bir şekilde her şeyi oluruna bırakmak dürtüsü altında kalıyor, ancak ailelerinden ya da tamamlanmamış bir işlerinden ötürü geri dönmeye mecbur oluyorlar.

4- Öte tarafta genellikle ölmekte olan kişiyi karşılamak üzere "biri" bulunmaktadır.

### Hayal görmüyorlar

Dr. Kubler-Ross ölmekte olan veya geriye dönen hastaların yaptıkları açıklamalarda şaşılacak derecede bir zihin açıklığı görüldüğünü de belirtiyor: *"Bu hastalar hayal etmiyorlar. Ne psikozludurlar, ne ilaç etkisi altındadırlar ne de birtakım hayallere neden olacak derecede yüksek ateşleri vardır. Yüksek düzeyde bir algılama yeteneğine sahiptirler ve geriye döndükleri takdirde, doktorların kendilerini kurtarma çabalarını inanılmayacak şekilde ayrıntılı olarak anlatabiliyorlar."*

### Öbür dünyanın mesajları

Ölümden sonra bir yaşam olabileceğine iliş-

kin mesajlar, ya da daha yaygın adıyla "tebliğler" de var. Fakat bu bilgiler zaman zaman kuşkuyla karşılanıyor. Bunların, tebliği alan medyumun bilinçaltından kaynaklanabileceği öne sürülüyor. Fakat bu ve benzeri iddialara rağmen, konuyla ilgili araştırmacılar, ortada sayısız tebliğin olduğunu ve bunların tümünün de görmezlikten gelinemeyeceğini vurguluyorlar.

### Önyargılı davranmak yanlış

Aynı kişiler, ölüm sonrası ortamın nasıl bir yer olduğunun ancak bu bilgiler sayesinde anlaşılabileceğini belirtiyorlar. Gerçekten de kuşkuyla karşılanabilecek birtakım tebliğlerin dışında, oldukça tutarlı ve düşündürücü tebliğler de var. Açıkçası öbür dünyadan alındığı öne sürülen tüm bilgilerin, bir önyargıyla hemencecik değerlendirilmelerinin yanlış bir yol olduğu anlaşılıyor.

### Sağduyu ile değerlendirmek

Aralarında Türkiye'nin de bulunduğu, dünyanın çeşitli ülkelerindeki yüzlerce psişik araştırma kurumunda, çok sayıda bu tür doküman olduğu biliniyor. Bu kurumlarda yüzyıllık hatta daha da eski dönemlere ait tebliğler kayıtlıdır. En ideal yaklaşım, bunları eline alan kişinin tamamen sağduyuyla, bu "haberleşmelerin" değerini ve uyandırdığı etkileri sağlıklı bir şekilde gerçek yerine koyabilmesidir.

Öte yandan öldükten sonra dünya yaşamına ait birtakım özelliklerin de kaybolmayıp, ölenle birlikte öbür dünyaya gitmesi gerektiği de öne sürülüyor. Bazı tebliğlerde verilen bilgilere göre, ölmeden önce insanda var olan bazı heyecanlar, ahlâki kavramlar ve bazı bellek kayıtlarının bunu doğruladığı anlaşılıyor.

**16. yüzyıl başlarında çizilen bir İran minyatürü: Hz. Muhammed'in "Miraç" yolculuğu. İslami kaynaklar, Hz. Muhammed'in Miraç sırasında göğün 7 katını dolaştığı ve her katta kendisinden önceki peygamberlerle görüştüğünü bildiriyor (altta).**

### "7 kat gök"

Genellikle, çeşitli tebliğlerde ölümden sonraki yaşam, varlığın giderek saflaşmasını ve kendi kendini sürekli yenileyerek olgunlaşmasını sağlayan bir ortam olarak nitelendiriliyor. Yine bazı tebliğlerde öbür dünyanın yapısıyla ilgili, "yedili bir sistemden" söz ediliyor. Bu yedi kademenin, ya da yedi tekâmül düzeyinin aslında, varlığın ruhsal olgunluk düzeylerini belirleyen sembolik anlatımlar olduğu ifade ediliyor. Bazı araştırmacılar ise bu yedili sistem ile İslâmiyetteki yedi kat gök olgusu ile benzerlikler bulduklarını öne sürüyorlar.

### Olgunlaşma orada da sürüyor

Bunlardan herhangi bir kademeye sadece ruhsal yapının olgunlaşmasıyla ve derinleşmesiyle ulaşılabileceği belirtiliyor. En son kademeden sonra ise, deyim yerindeyse "ruhsal görevler alabilen" daha üst kademelerdeki bedensiz varlıklardan çeşitli yardımlar alınabileceği söyleniyor. Dolayısıyla varlığın kendini geliştirmesi, olgunlaştırması işlemi sadece bu dünyada değil, öbür dünyada da sürüyor.

### Ölüm bir mutluluktur

Çoğul kişi, ruhsal varlığın fizik bedeni ile ilişkisini kesmesinin, yani ölüm olayının, görünüşte ıstırap verici olduğunu düşünür. Oysa, ölümün huzura ve mutluluğa kavuşmak için, bir tür kurtuluş yolu olduğu bir çok tebliğde vurgulanır.

Türkiye'nin önde gelen ruhçu araştırmacılarından Dr. **Bedri Ruhselman**'ın 1952 yılında, "Kemal Yolcusu" takma adıyla tebliğler veren bir bedensiz varlıktan bir medyum aracılığıyla aldığı bir tebliğde bu konuya ilişkin olarak şöyle deniyor:

### "Ölümsüzlükten korkunuz"

*"Bedene bürünmüş ve madde kâinatının ağır icapları içinde tekâmülünü tamamlamak için çırpınan beşeriyet, yeni ufukların kapılarını açacak olan ölüm olayını ne yazık ki bencilliklerinin bir belirtisi olarak yanlış yorumlamaktadır. Böylece ölümü, kendisi için bir ıstırap*

## Öbür dünyada yaşam

Türkiye Metapşisik Tetkikler ve İlmi Araştırmalar Cemiyeti'nin kurucusu, spiritualist deneyci ve araştırmacı Dr. Bedri Ruhselman, 1946'da yayınladığı "Ruh ve Kâinat" adlı kitabında, ölüm sonrası ortamı ve özelliklerini şöyle anlatıyor:

*"Dünya dışında kalan ve ölüm sonrası dünya varlıklarına kapılarını açan âlem, daha yüksek ve daha az yoğun bir madde âlemidir. Ruh, dünyaya olduğu gibi, oraya da ancak maddi imkânlarla geçiş yapar. Biz o âlemi, dünyadan ayırabilmek için "Spatyom" kelimesiyle tanımlayabiliriz.*

*Spatyom'un ilk kademesi dünyadaki görgü ve deneyler oranında kazanılan duygu ve düşünce kavramlarının tezahür yeridir. Burada ruhsal eylemler ve etkinlikler bilinçli veya bilinçsiz maddesel gerçekleşme imkânlarını bulurlar. Yani bu kademe bir hazırlanma yeridir.*

*Spatyom'un bu aşamadaki özelliği bir tür şuursuzluk ve alışmaya yönelik bir şokun yaşanması şeklindedir. Burada ruhsal varlıklar, kendi algılamalarına uygun olmayan, yabancı bir ortamın tatsız olayları ve sürprizleri karşısında şaşkın ve bulanık bir haldedirler. Etraflarında olanları yalan yanlış yorumlamaya çalışırken olayların nasıl oluştuğunu bilemezler ve olaylarla kendileri arasında bir ilişki kuramazlar. Bu aşama bir geçiş dönemidir.*

*Buradaki varlıklar birçok şeyi meydana getirirler. Ama oluşturdukları bu objelerin kendi hayallerinin ürünü olduğunu düşünemezler. Ruhlar bilmeden oluşturdukları hayallerin, mizansenlerin içinde yaşarlar. Bu yaşam onlar için yerine göre ıstıraplı, yerine göre ıstırapsız olur.*

*İkinci aşama kesin bir sınırla ayrılmış değildir. Bu devreler binlerce değişik nüans içerirler. İmajinasyon ve oluşturma devam eder ama ilk aşamadan biraz daha farklıdır. Bu arada, ruh biraz daha iradesine sahiptir. Tekâmül derecesi oranında, olayların ve ortamın nedenlerini ayırt edebilirler.*

*Üçüncü aşamaya ulaşabilen ruhlar, olayların özelliklerini araştırmaya ve bu yoldan, evreni yöneten "Büyük İlk Neden"e karşı olan idraklerini geliştirmeye aday olurlar. Burada sürekli bir gözlem ve eylem vardır. Ruh milyarlarca yıllık yaşamını gözler, yorumlar ve edindiği sonuçların bilgilerini ilahi yasaların hikmetiyle karşılaştırmaya çalışır. Artık, üç boyutlu âlemin kavramlarından uzaklaşmaktadır.*

*Bundan sonraki aşamaların ve ebedi yükselmenin yasalarını, realitesini anlamak mümkün değildir. Orası bizim yeteneğimizin son bulduğu yerdir. Ama bu yer, bize göre öyle bir sondur ki, yaradılışın ebedi ve ezeli varlığı içinde belki henüz bir başlangıç bile olamaz..."*

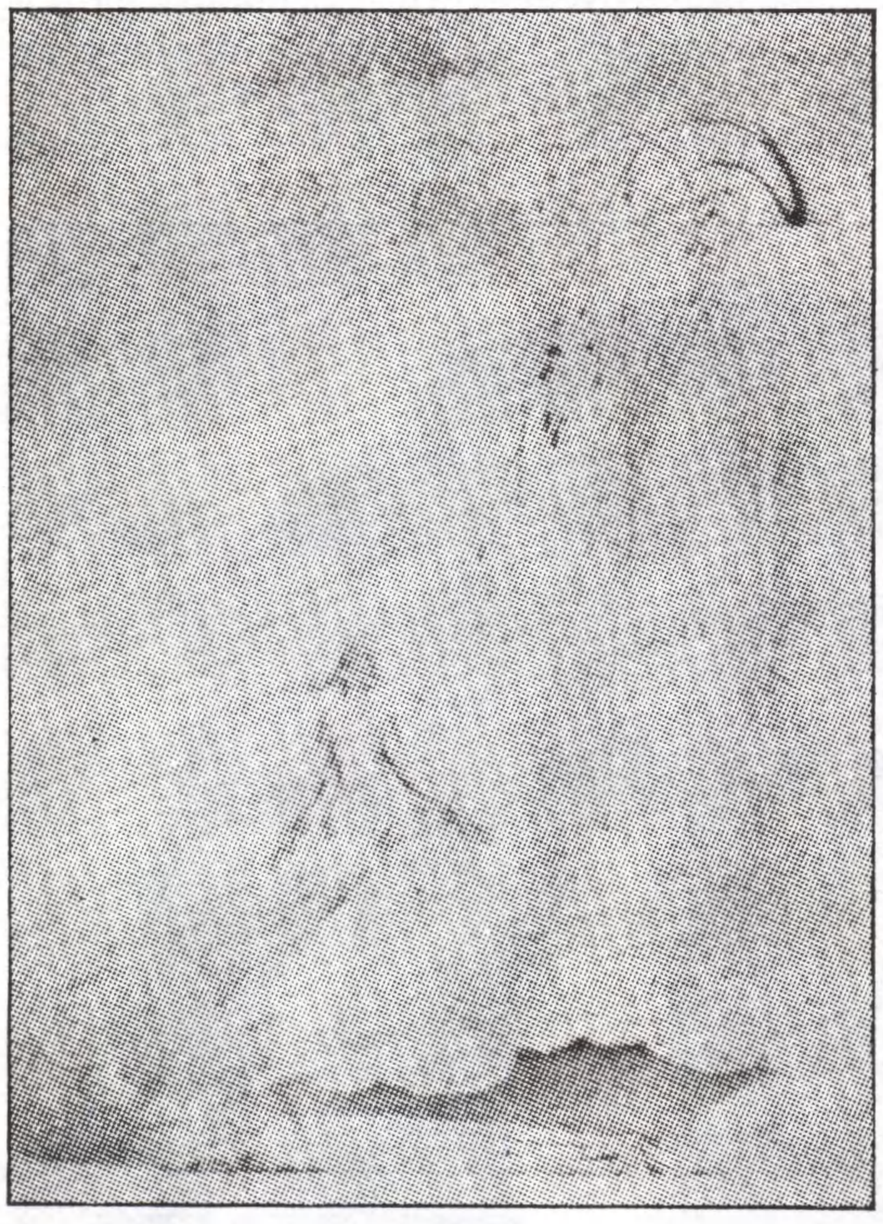

*kaynağı haline getirmektedir.*

*Ölüm bir köprüdür. Yeni bir hayata sizi ancak o bağlayabilir. Ölümün beşeriyete getirdiği mutluluğu ve tekâmülü düşünerek, bunun varlığı karşısında minnet duyunuz. Ölümsüzlükten korkunuz. Ölüm, tekâmülün anahtarıdır. Anahtarsız hiçbir kapıyı açamazsınız. Ölüm bir hakikattir. Ondan kaçamazsınız."*

**Cennete ulaşan insanın cinsel arzularını simgelediğine inanılan bir Hindu heykeli: "Apsaras". Çoğu eski din, izleyicilerine "cennetin bahçelerinde", eğlence, zevk ve seks olduğunu vaat eder. Ölümden sonraki yaşamın ilk kademeleri, insanın hayallerin gerçekleştiği bir yer olarak bilinir (altta). Robert Blair'in, "Mezar" adlı eseri için William Blake tarafından 1813'te yapılan resim. Kutsanmış bir geleceğe doğru yol açmak için, elinde anahtarlarla kefenli cesetten çıkan, özgürlüğüne yeni kavuşmuş bir ruh görülüyor (solda).**

Altı aylık,tam olarak korunmuş bir yavru mamut gövdesi. 1977 yazında Sibirya'da Yakutak yöresindeki bataklıklarda bulundu. Araştırmacılar ona "Dima" adını verdiler (solda).

Yapılan deneyler Dima'nın bir olasılıkla ince bir buz tabakasına basarak bataklıkta öldüğünü ortaya koydu. Ayakların ucunda iki tane çok belirgin parmak vardı. Bunlar küçük cisimlerin toplanmasına ve burun deliklerini soğuklardan korumaya yarıyordu (en altta ve altta).

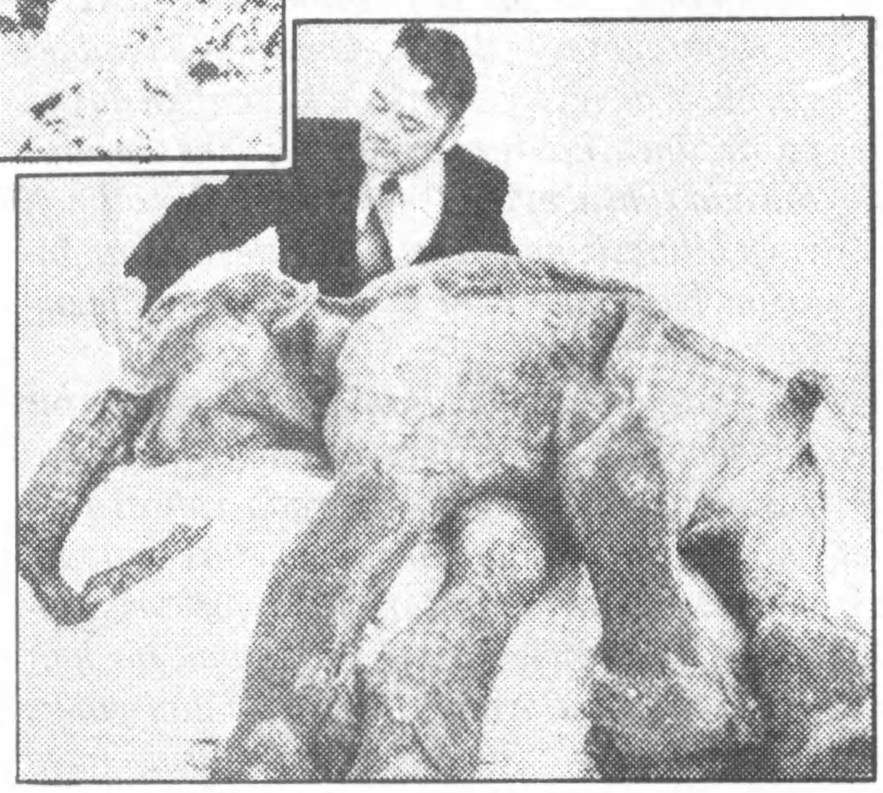

# Mamutların izinde...

**Zaman zaman Sibirya'nın meskûn olmayan ormanlık yörelerinde mamutların görüldüğü öne sürülüyor. Bazı bilim adamları, bu tarih öncesi hayvanların günümüzde de yaşıyor olabilecekleri varsayımı üzerinde duruyorlar.**

BEREZOVKA'da bulunan mamut kalıntıları bilim adamlarına üzerinde çalışılacak yeni malzemeler verdi. Bunlardan biri hayvanların ağızlarında bulunan yutulmamış ot parçaları idi. Bu onların ani bir ölümle karşılaştıklarını ortaya koyuyordu. Fakat bu nasıl olmuştu?

Bu kalıntılar üzerinde yapılan otopsi, sonucu açığa çıkardı. Araştırmaları yöneten **Dr. Hertz** diğer mamut ölümlerinin de aynı biçimde olduğuna inanıyor. Hayvanların midelerinde yapılan araştırmalarda, çeşitli türlerde otlar, yosunlar, buna ek olarak da tundra bitkilerinin yeşil dalları ve çam gibi ağaçların bulunduğu ortaya kondu. Belirli tohumların varlığı, ölümlerin sonbaharda meydana geldiğini ortaya koyuyordu. Henüz çiğnenmemiş düğünçiçeği artıkları da mamutların ani bir felaketle karşı karşıya kaldıklarını gösteriyordu.

Jeologların buluntularına göre olay, mamutlarının otlarlarken ince buz üzerinde durdukları, sığ koyaklara gömüldükleri yolündaydı. Onlara göre, göçmeyle birlikte tonlarca kar ve buzu birlikte sürüklemişler, böylece onların arasında boğulmuşlardı. İşin ilginç yanı, gövdenin belirli kısımları değişimlere uğramıştı. Yarı sıvı halinde bulunan gövde yağı ise bir tür içyağı gibi donmuştu. Bu durum ister hayvan olsun, ister insan

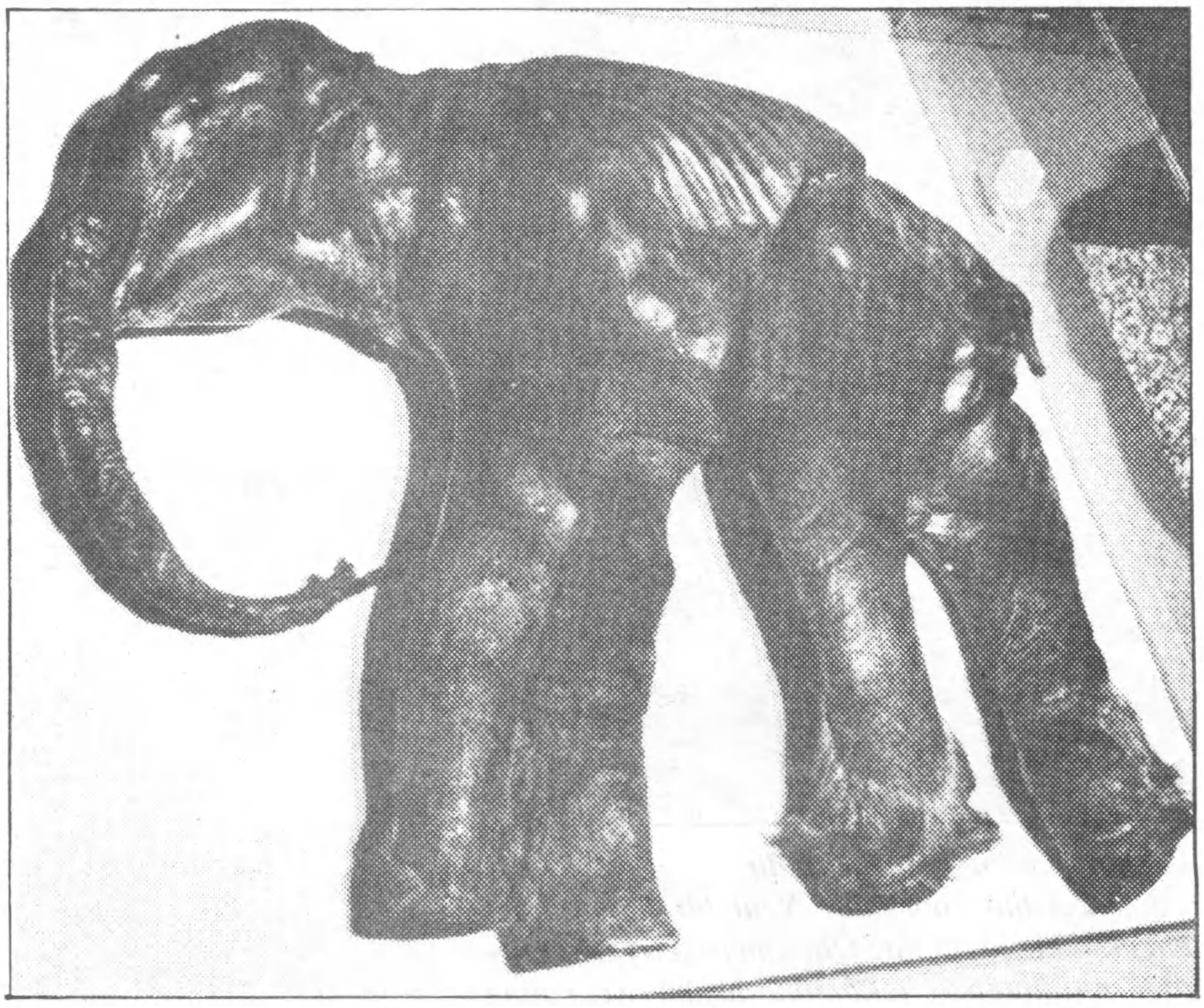

olsun, gövdenin suya veya nemli bir ortama girdiği zaman ortaya çıkan bir haldi.

### En iyi örneklerden biri

Bundan sonra donmuş bataklıklarda iyi korunmuş diğer gövdeler de bulundu. Örneğin, 1948 yılında yüksek basınçlı suyla yapılan kazılar, yavru bir mamutun başını ve gövdesinin ön kısmını ortaya çıkardı. Aynı biçimde, en iyi örneklerden biri olan Berezovka mamutu da 1977'de yol yapımları sırasında ortaya çıkarıldı. Ceset altı aylık bir yavruya aitti ve bozulmamıştı.

Uzmanlar ilk kez olarak gövdenin sonlarında iki ayrı "parmağa" rastladılar. Bunlar görünüşe göre küçük cisimlerin toplanmasında işe yarıyordu. Aynı zamanda mamutların alttaki "parmakları" soğuğu burun deliklerinden uzaklaştırmak üzere bir koruyucu olarak kullanılıyordu.

### Açlıktan mı öldüler?

Yaklaşık 1900 mamut aynı şekilde ölmüşlerdi ve Hertz'in belirttiğine göre, ölüm bu iri cüsselerin tümüne aynı biçimde gelmişti. Ancak şüpheciler tüm mamutların aynı biçimde öldükleri kanısında değillerdi. Bir diğer görüşe göre ise, ısıdaki ani bir değişikliğin Sibirya'nın kaynaklarını kuruttuğunu ve mamutların yiyeceksiz kaldıklarını düşünüyordu. Bu teori ilk kez 19. yüzyılın başlarında Georges Cuvier tarafından ortaya atıldı. Cuvier çağdaş paleontolojinin babası olarak nitelendiriliyor ve fosiller ile ilgili çalışmalarıyla tanınıyor. Bilimin ana kanadı, bir felaket varsayımı üzerinde duruyor. Curvier bu hipotezini milyonlarca yıldan beri fosillerin içlerinde bulunduğu "yarıklar"ın yanlış yorumlanmasına bağlıyordu. Bu fosiller bir kaya katmanında birleşmiş durumda olanların arasında bulunmuştu.

### Bitki örtüsünün değişmesiyle

O zamanki jeolojik bilgilerle bilim adamları dünyanın yüzeyinde oluşan volkanik veya diğer hareketlerin, yer katmanlarının sıralanmasında birtakım karışıklıklar yarattığını bilmiyorlardı. Yine de hiçbir yerde mamutların azalmalarından bu zamana dek, yarıklarda oluşan fosillerle ilgili bir kaydın olmadığı belirtiliyor. Ne de Hertz'in belirttiği gibi bitki örtüsündeki değişiklikler buna neden olmuştur.

Bunun, Berezovka mamutunun düğünçiçeklerini sindirirken ölmesiyle kanıtlandığı ileri sürülüyor.

### Şiddetli soğuğa dayanıklıydılar

Bu büyük sürülerin birdenbire ortadan kalkmalarındaki en akla yakın açıklama bir dizi kış sonunda ısının aniden düşmesine bağlanabilir. Mamutlar bilindiği gibi göç eden hay-

**Bir ressamın gözünden tüylü mamut. Kuzey Sibirya'da bulunan kalıntılara göre çizilmiştir. Bu hayvanlar, kuzey kutbu ile dev ormanlar arasında yaşıyorlardı. Dev ormanlar onlara yiyecek sağlardı. Mamutlar hâlâ Sibirya'da yaşıyor olabilirler mi? (altta).**

**Tüylü mamutun dev gövdesi. Bu maket, Sibirya' da bulunan örneklere göre yapıldı. Bu hayvan niçin binlerce yıl sonra çevreye uyum sağlayarak yaşıyor olmasın? Yoksa gerçekten yok mu oldu (üstte)?**

vanlardı. Kışın yavaş yavaş güneye göçerler, baharda ise kuzeye çıkarlardı. Onların çok ilgi çeken eğri dişleriyse, kar kümelerini küreyerek altındaki bitkileri ve otları ortaya çıkarmada işe yarardı. Bu dev yaratıklar kuşkusuz çok soğuklarda yaşayabiliyorlardı.

Uzun tüyleri, günümüz Afrika'sında yaşayan akrabalarına hiç benzemeyen küçük kulakları ve develerinki gibi enerji depolamaya yarayan hörgüçleri, soğukta yaşamalarını sağlardı. Ancak çok çetin kış koşullarında bu hayvanlar yiyecek için yeterince derinlere inemeyebilirlerdi. Eğer bu koşullar yüzyıllarca sürmüş ise, bu hayvanların yok olmaları için gerekli nedenler hazırlanmış olurdu.

### İklim değişiminden etkilendiler

Gerçekler de bu iddiayı desteklemektedir. 1898'de Amerikan Jeoloji Kurumu'nun bülteninde yayımlanan bir yazıda **Robert Bell** benzer bir yaklaşımda bulundu. Bell Kanada' nın Ungava Körfezi'nde Akpatok adasında meydana gelen bir olayı ele aldı. Bu büyük adada çok sayıda rengeyiği sürüleri vardı.

Fakat bir kış, karın her zamankinden derin olduğu bir zamanda, yağmur yağdı. Bu görülmemiş bir olaydı. Hem çıplak toprağın, hem de karın üzerinde sabit bir kabuk oluştu. Bu da geyiklerin yiyecek elde etmelerini engelledi. Sonuç olarak yüzlerce geyik mahvoldu. Bundan sonra ada hiçbir zaman yeniden düzene giremedi. Eğer bu sürüde tüm geyikler olsaydı rengeyiği türü herhalde tükenecekti.

Belli aynı zamanda Sibirya'nın deniz kenarlarında dev yığınlar halinde mamut kemiklerinin bulunduğundan da söz ediyordu. Bunlar özellikle Lena gibi ırmakların kenarlarındadır. O kendi zamanında bufaloların büyük sürüler halinde donmuş nehirlerin üzerlerine sürüldüğünden söz eder ve buz onların ağırlıklarını çekemeyecek kadar güçsüzdür. Mamutlar ise bufalolardan ağırdırlar.

### Bazı ipuçları var

Tüm bu teorilere ek olarak tarih öncesi insanının, hayvanları nesillerinin tükenmesine yakın bir zamanda avlamaları, tüylü mamutların niçin ortadan yok oldukları konusunda bazı ipuçları verebilir. Yalnızca ümit verici, ancak ihtimal dahilinde olmayan bir nokta kalır: Tüm hayvanlar gerçekten yok olmuşlar mıdır?

### Uzun tüylü filler!

Sibirya'nın büyük ormanları 7.770.000 km²'lik bir alana yayılır. İlkel avcılar ve kabileler dışında buralarda yaşayan yoktur. 1581'de bir araştırma grubunun başkanı olan Ermak Timofeyevich Sibirya'nın içlerine gitti. Raporlarında belirttiğine göre kendisinin ve adamlarının Ural bölgesinin batı kıyısında ilk gördükleri şey, "uzun tüylü filler"di. Yerliler için bu hiç de şaşırtıcı değildi. Bu kuşkusuz Hollandalı diplomat ve kâşif **Evert Ysbrandt Ides**'ten tam yüzyıl önceydi ve Mamontovakosty'nin file benzer bir hayvandan geldiğini

## Ani bir afet

Mamutlar nasıl yok oldu? Dr. Immanuel Velikovsky bu tüylü mamutların kaderleri ile ilgili düşüncelerinde şöyle diyor:

Dr. Velikovsky dünyanın her tarafındaki efsanelerde doğaüstü olayların tanımlandığına inanmaktadır: İncil'de adı geçen Eriha kentinin yıkılan duvarları veya Yunan mitolojisindeki Phaeton gibi. Bunlar kuyrukluyıldızların dünyaya çok yaklaştıklarında meydana gelen afetler olarak biliniyor.

Dr. Velikovsy mamutların yok oluşlarına **ÇarpışanDünyalar** adlı kitabında açıklık getirmeye çalışıyor. Bunlar kıyametin sonuçları olabilir. İddiasına göre mamutlar, evrime ayak uyduramadığı için yok olan canlılar değillerdir. En iyi örnekler donmuş bataklıkların derinliklerinde gömülüdür. Bu onların aniden öldüklerini göstermektedir. Velikovsky'ye göre önemli olan diğer bir nokta da mamutların midelerinde bulunan bitkilerin çok uzun bir süre Sibirya'da yetişmediğidir. Velikovsky bu felaketin iklimdeki ani değişiklikten kaynaklandığını öne sürüyor.

## İngiltere'deki mamutlar

Mamut artıklarının kutup dairesinde de bulunmasının önemli bir keşif olduğu belirtiliyor. İngiltere'de bulunan mamutlarla ilgili, en az bir kayıt vardır. Bu mamut kalıntısı 1964 yılında Essex yakınlarında Avely'de bulunmuştu.

Buluntu, iki iskeletten oluşuyordu ve bir kil ocağından çıkarılmıştı. Bunlar birbirlerinden 30 cm kadar uzaktaydılar. Altta yatan yaratık, düz dişli bir fildi. Bunlar buzulçağının nispeten ılık zamanlarında İngiltere'de yaşıyorlardı. Diğer iskelet ise daha alt tabakalara gömülüydü ve mamutların ilk türlerinden biri olarak biliniyor. Sibirya ve Alaska'da artıkları bulunan tüylü mamutların atasıdır. Kemikleri olduğu kadar, dişleri de bulunmuştur.

Bir diş tamamdır, ancak kırılmıştır. Diğeri ise 15 cm uzunluğundadır. Mamutun yaşadığı zamanlarda kırıldığı izlenimini veriyor. Buluntuların 100.000 ve 200.000 yaşlarında oldukları tahmin ediliyor. Bunlar bir zamanlar Londra'nın Trafalgar meydanında dolaşıyorlardı!

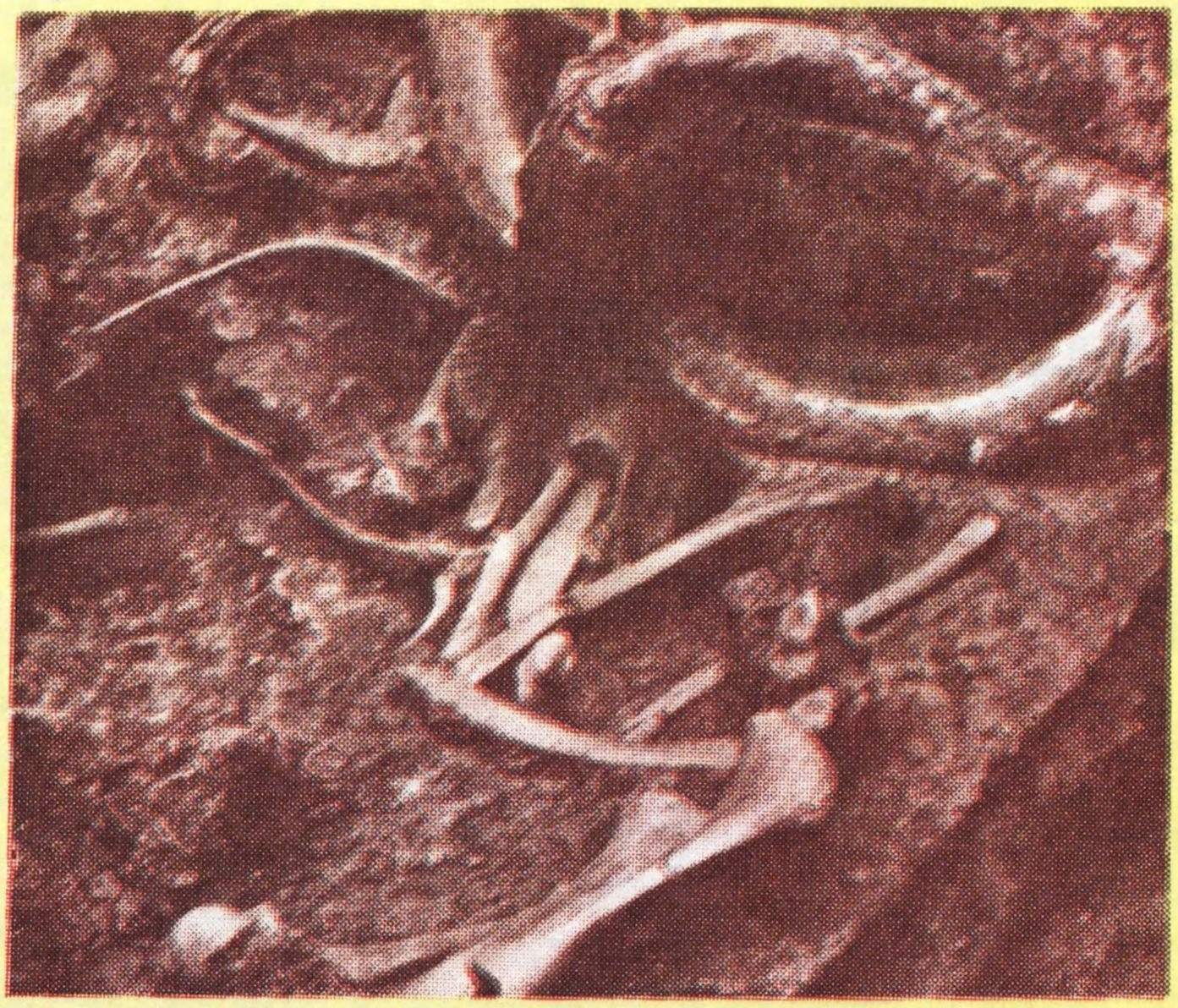

belirtmişti.

### "Mamutları gördüm"

Ancak çok etkileyici bir öykü de 1920'de bir Fransız diplomatı olan Bay **Gallon** tarafından açıklandı. Gallon 1920'de Sibirya'ya gitti ve dört yılını Sibirya ormanlarında avcılıkla geçirmiş bir Rus köylüsüyle konuştu. Köylü Gallon'a şunları anlattı:

*"Çamura basılmış dev bir ayak iziydi. Uzun tarafı 60 cm. kadardı ve diğer tarafı da 45 cm. idi. Yuvarlak değildi, oval gibiydi. Dört tane iz vardı, dört ayağın dört izi. İlk ikisi biraz daha büyük olan diğer çiftten büyüktü ve 5 metre kadardı. İzler birden doğuya, ormanın içine doğru dönüyordu. Burada orta boy karaağaçlar vardı. Oraya doğru gittiğimde dev bir gübre yığını gördüm. Dikkatlice baktığımda bitki artıklarından oluştuğunu anladım. Hayvanın ormana gittiği yönde bulunan, 3 metreden daha uzun, kırılmış dallar gördüm."*

### İkinci bir mamut

Avcı bu izleri takip etti ve birkaç gün sonra, bu hayvana katılan bir ikincisini buldu. O da ilki gibiydi. *"Rüzgâr bana doğru esiyordu, bu onların benim burada olduğumu anlamamaları bakımından iyiydi. Birden hayvanlardan birini çok açık olarak gördüm, gerçeği söylemek gerekirse çok korktum. Yeni fidanların yanında duruyordu. Dev dişleri olan kocaman bir fildi.*

*Görebildiğim kadarıyla kahverengi kestane rengindeydi. Butları üzerinde çok uzun tüyleri vardı, fakat ön taraflarda kısa görünüyordu. Şunu söylemeliyim ki, böylesi büyük filler konusunda hiç bilgim yoktu. İkinci hayvan da, eminim ki o civardaydı. Ağaçların arasından yalnızca birkaç kez gördüm. İlkiyle aynı büyüklükte gibiydi."*

### Avcının gördüğü neydi?

Avcının silahı bir ayıyı vurmak için yeterliydi, ancak böylesi bir devi vurmaya gücü yetmezdi. Uzaklaşarak kaldığı kışlık yere döndü. Gördüklerinden korkmuştu. Gallon raporunda şöyle diyordu: *"Öyleyse bu adamın öyküsündeki hayvanların mamutlar olduğunu öğrenmek konusunda çok bilgisiz olduğunu görüyoruz. Ona adını söylediğimde, anlattıklarımdan hiçbir şey anlamadığını belli etti."*

### Açıklama yapılamıyor

Bu açıdan, konuya bakacak olursak hiçbir bilim adamı mamutların soylarının niçin tükendiği konusunda ayrıntılı bir açıklama yapamamaktadır. Midesinde kalan son yiyeceklere bakacak olursak Berezovka mamutunun hâlâ Sibirya'da dolaştığı varsayılabilir. Gallon'un da belirttiği gibi, çok az sayıda, hantal hantal yürüyen uzun tüylü varlıklar Sibirya'nın uçsuz bucaksız ormanlarında yaşamlarını sürdürüyor olabilirler.

**Daha fazla bilgi için:**
*Elephants and Mammoths*, H. Gwynne Vevers, Bodley Head, 1968.
*Monters and Mythic Beasts*, Angus Hall, Aldus, 1976.
*The World Atlas of Mysteris*. Francis Hitching, Pan, 1979.

Mary Celeste'de son durum

# Bilinmeyene yolculuk

**Mary Celeste'in mutfağındaki masada duran bardaklardaki çaylar hâlâ ılık, cankurtaran sandalları yerlerinde duruyor. Ama mürettebatı ve yolcuları ortada yok. Mary Celeste efsanesi buradan başlıyor. Sonra olaylar garip bir şekilde gelişiyor. Öyleyse, gerçekte neler oldu?**

MARY CELESTE'İN mürettebatının yok oluşundan sonra oluşan efsanenin yayılması uzun sürmedi. Bu efsane aslında 1872 yılında Cebelitarık'ta, **Solly Flood**'un, Kaptan **Morehouse** ile Dei Gratia'nın mürettebatını boşuna suçlamaya çalışınca başladı. Yazarlarla gazeteciler hemen olayı ele alarak, kısa sürede toplumun hayal gücünü harekete geçirdiler.

**Dei Gratia'nın mürettebatı esrarlı gemi Mary Celeste'i görüyor. Gordon A. Johnson imzalı bu resim, 1965 yılında Mary Celeste'in sigortalandığı Atlantic Mutual şirketi tarafından yaptırılmıştı (üstte).**

### Efsane gerçekleştiriliyor!

Gemiye ilişkin ilk önemli öykü, 1884 yılı Ocak ayında, **Cornhill** adlı bir dergide çıktı. **Gilman C. Parker** ise bundan tam 11 ay sonra, bile bile gemiyi yakıp kül etti. (Bk. sayfa 1055. Kutu içi). Bu heyecan verici öykünün adı, J. Habakuk Jephson raporuydu. Aslında olaylarla pek ortak yanı da yoktu. Ama Amerikan gazeteleri öyküyü gerçek bir olay gibi yayımladılar. Büyük öfkeye kapılan Solly Flood ile Cebelitarık Konsolosu **Horatio Sprague** ise, olayı yalanlayan yazılar yazdılar.

Edebi değeri bir yana, J. Habakuk Jephson raporunun iki nedenden ötürü ilginç olduğu belirtiliyor. Bu öykü, **Arthur Conan Doyle** (Şerlok Holmes'in yaratıcısı) adında genç bir İngiliz doktorun ilk edebi deneylerinden biriydi. Ayrıca, bu öyküde Mary Celeste'e, Marie Celeste deniyordu. Zaten gemi artık, en çok bu adla biliniyordu. Ne var ki bu hatayı ilk işleyen Conan Doyle değildi. Geminin adı ilk kez bu şekilde 25 Mart 1873 tarihli Lloyd gemi listesinde de geçiyor.

### Kazadan sağ kurtulan biri

Conan Doyle'un öyküsü, yıllar boyunca bu konuda yazılıp yayımlanan birçok öykü ya da romanın ilkidir. Örneğin, çok yakınlarda, daha 1980'de, bu olay üzerine bir roman yayımlandı. Bu tür eserlerin bazıları olayın gerçeklere dayalı olduğu iddiasını taşımıyorlar. Bazıları ise, olgulara dayanır ama, roman ya da öykü haline getirilmiştir. Yine de ciddi açıklamalar önerirler. Birkaç tanesi de olgulara dayalı olma iddiası ile ortaya çıkar.

1920'li yılların sonlarında **Chamber's Journal**'da **Lee Kaye** imzalı bir yazı çıktı. Bu yazı, Mary Celeste'e neler olduğunu ilk elden anlatma iddiasındaydı. Sözde olayı, kazadan kurtulduğunu öne süren **John Pemberton** adlı biri anlatıyordu. (Pemberton, yıllar boyunca ortaya çıkan sayısız ve "kazadan sağ olarak kurtulduğunu" iddia eden birçok kişiden biri. Ne var ki, nedense bunların hiç birinin adı mürettebat listesinde bulunmuyordu.

### Dev ahtapot teorisi

Mary Celeste'in terk edilmesini açıklayan teorilerinin çoğu, bir cinayet temasına dayanı-

yor. Bu teorilere göre, cinayeti ya Mary Celeste'in mürettebatı ya da Dei Gratia' dakiler işlemişti. Ancak bazı garip çözümlere de rastlanıyor. 1900'lü yıllarda pek tutulan, denizin derinliklerinden gelen canavarlar, öykülerine uygun bir biçimde, Mary Celeste' in tüm mürettebatını güvertede yakalayan ve emen dev ve aç bir ahtapottan söz edildi. Aslında olayları resimlemek isteyenlerin açısından bakılınca çekici bir açıklamaydı bu. Ama, ortada epey zayıf nokta da var. Böyle dev bir yaratık var olsa bile, Mary Celeste' deki herkesin aynı anda güvertede bulunması pek akla yakın gelmiyor. Hele, canavar hepsini tek tek yakalarken kaderlerine razı olarak orada durmaları daha da garip. Üstelik, canavarın aynı zamanda Mary Celeste filikasını, kronometresini, sekstantını ve gemi evrakını da iştahla yuttuğuna inanmak daha da güç!

## Bermuda Üçgeni ile ilgili mi?

"Philadelphia Deneyi" adı verilen ünlü ışınlama olayını gerçekleştiren **Morris K. Jessup**' un da bu konuya ilişkin bir açıklaması var. Jessup, ölmeden önce, Mary Celeste'in mürettebatının bir uçan daire tarafından kaçırıldığını öne sürdü. Bermuda Üçgeni ile ilgilenen yazarlar da, bu bölgede var olduğunu öne sürdükleri açıklanamayan güç her neyse, mürettebatın onun kurbanı olduğunu söylüyorlardı. Üstelik de bu açıklamayı önemsemek gerekirse, Üçgen'in sınırı Azor adalarına kadar ulaşıyor.

**Marie Celeste'in kaptanı Briggs'in sözde intihar ediş sahnesi. Resim, Conan Doyle'un, "J. Habakuk Jephson's Raporu" adlı öyküsünden esinlenerek yapıldı. Bu soluk kesici öyküyü çoğu kişi gerçek olarak kabul etti. Teknenin adının 'Marie Celeste' diye yanlış bellenmesine de yine bu öykü yol açtı (üstte).**

**Trajedinin nedeni deniz canavarlarına da bağlandı (altta).**

## Mürettebat çıldırdı!

Aklı başında birtakım kişilerin ortaya attığı ve oldukça benimsenen teorilerden biri de, kirlenmeyle ilgili. Bu teoriye göre ya gemideki yiyecekler, ya da içme suyu zehirlenmişti. Bunları yiyip içen mürettebat, hayaller görmeye başladı. Sonunda da çıldırıp kendilerini küpeşteden denize attılar. Ancak, bu yaklaşımın da yanlış olduğunu gösteren bir kanıt var. **Oliver Devau** ile Dei Gratia mürettebatı, Mary Celeste'de buldukları yiyeceklerle suyu kullanmışlar, ama rahatsızlanmamışlardı.

Cebelitarık'taki Amerikan Konsolosu Horatio Sprague, 1887 yılı Temmuz'unda şöyle diyordu:

*"Mary Celeste olayı şaşırtıcıdır. Çünkü bu olay, insan zekâsının nüfuz edemediği esrarlardan biri. Mürettebatın gemiyi terk etmesi konusunda yeterli hiçbir açıklama yok..."*

## Mary Celeste terk edildi

Şimdilik, her şeyi açıklayan bir çözüm yok. Yalnız, birkaç ipucu sağlayabilecek dikkati çeken bazı olguları sıralamak mümkün: Marie Celeste, kaptanı ve mürettebatı tarafından terk edildi. Bunlar gemiyi filika ile terk ettiler. Bu küçük tekneye fazla yük bindiği için devrilmiş olması akla geliyor. Demek ki, mürettebatın başlarına gelen tam anlamıyla açıklanamaz değil. Gemi büyük bir telaşla terk edilmiş, yedek giyim eşyası alınmamış. Bilindiği kadarıyla yiyecek ve içme suyu da alınmamış.

Fakat mürettebat, gemiyi tamamıyla bir panik içinde terk etmedi. Sekstantı, kronometreyi ve geminin birtakım belgelerini almak için zaman harcadılar. Mary Celeste'in herhangi bir hasara uğradığına ilişkin hiç bir kanıt da yoktu. Aslında mürettebat gemiyi terk ederken ne yapmışsa korkuyla yapmıştı ya da korkuyla yapacaktı. Oysa ortada açıkça görülen hiçbir iz yoktu.

## Yangın ihtimali

Geminin ortaklarından **James Winchester,** Mary Celeste'in ambarında bulunan mavi

ispirtonun duman sızdırdığını söyledi. Bu iddiaya göre, ispirto varillerinin etrafındaki metal şeritlerin birbirine sürtünmesinden meydana gelen bir kıvılcımın oluşturduğu bir duman oluşmuştu. Belki de yük teftişi sırasında kullanılan açık bir fenerin kıvılcımının sebep olduğu bir olay da olabilirdi. Bu dumanların sigara dumanı ile karıştırılması da söz konusuydu. Böylelikle de, geminin suyun üzerinde patlaması ihtimaline olan inanç, gitgide artacaktı.

Uzmanların görüşüne göre görünürde hiçbir görülebilir duman izi olmayabilirdi. Bu patlayıcı karışım böyle bir sonuç yaratabilirdi. Bununla birlikte, böyle bir olay küçük bir patlamayla sonuçlanmazdı. Tersine Mary Celeste'in bir kibrit çöpü gibi yanmasına neden olurdu.

**Mary Celeste'in mürettebatının yok olması, onların tümünün denize düştüğü şeklinde de açıklandı. Fakat bunun nasıl olabileceği belirsiz kaldı. Mürettebat bir şeyden mi kaçıyordu, yoksa çıldırıp denize mi atladılar (üstte)?**

**1936'da çevrilen, "Mary Celeste'in Esrarı" adlı bir filmde ise, lostromo çıldırıyor ve mürettebatı teker teker ortadan kaldırıyordu. Sonra da intihar ediyordu (sağda).**

## Çözüm aranıyor

En uygun çözüm Oliver Deveau tarafından, kurtarılan malların sigorta ücretleri duyurusu sırasında ortaya atıldı. Oliver Devau şöyle düşünüyordu: *"Mürettebat panik içinde idi ve geminin batmakta olduğuna inanıyorlardı. Bu yüzden kaçtılar."* Bu yaklaşım, araştırmacıları öyle pek etkilemedi, hatta anlamsız olarak nitelendirildi.

New York'taki Birleşik Devletler Hava Bürosu şefi **Dr. James Kimble** ve yazar **Gershom Bradford** şöyle bir fikir ortaya attılar: *"Mary Celeste'ye bir deniz hortumu çarptı. Bu deniz hortumu, güçlü kasırga sonucunda, birdenbire hiç belirti göstermeden meydana geldi. Bir saat kadar sürdükten sonra, başladığı gibi çabucak bitti."*

İlk bakışta bu teori pek inandırıcı gozükmedi. Çünkü özellikle deniz hortumlarına tropik bölgelerin dışında pek rastlanmazdı. Ayrıca, bir hortumun bir gemiye çarpması da pek düşünülemezdi. Fakat, deniz hortumlarının yalnız tropik bölgelerin sınırları içinde kalmadığı da bir gerçektir. Mesela 1920 Kasım'ında, British Marquis adlı buharlı gemi, English Kanalı'nda yirmiden fazla deniz hortumu olduğunu rapor etti.

Bradford ve Dr. Kimble, küçük ve zararsız bir hortumun dar bir açıdan geçerken gemiye çarpabileceğine inanıyorlar. Bu çarpışmanın da gemiye pek fazla hasar veremeyeceğini söylüyorlar. Gemi bir fırtına ile karşılaşmış gibi, derhal terk edilecekti. Bütün bunlar, Mary Celeste'in Dai Gratia mürettebatı tarafından ilk görüldüğü sıradaki zaman belirtileriyle oldukça uyumludur. Gelgelelim, bir deniz hortumu içindeki basınç düşüktür. Fakat geminin dışı ile içi arasındaki basınç farkı, kapakların alevlenmesine neden olabilirdi. Aynı şekilde, bir hortum vurduğu zaman duvarların dış yüzeylerinin patladığı da biliniyor.

## Batıyor sanıp denize atladılar

Deniz hortumunun hareketi tayfaları sarsıntıya ve karmakarışıklığa uğratmıştı. İçlerinden biri, geminin alt tarafında herhangi bir

hasar var mı diye kontrol etmeye gitti. Böylece, Mary Celeste'in yaklaşık olarak dakikada 2 - 2.5 $m^3$ su aldığını gördü. Denizci, Mary Celeste'in batmakta olduğunu düşünecekti. Bu durumda, geminin hızla batıyor olduğuna inanıldı. Böylece Kaptan Briggs de karısı ve kızı için endişelenerek geminin boşaltılması için emir verdi.

Bu da belki Oliver Devau'nun ifade etmek istediği gibi kaptanın gizli durumu, demek oluyordu. Bu hiçbir zaman bilinemeyecek. Fakat deniz hortumu teorisi raporlarda belirtilen koşulların bir çoğuna uyuyor. Ayrıca, olayın en şaşırtıcı özelliklerini de açıklıyor. Mary Celeste'in acele tahliye edilmesine neden olan canavarlar hangi tür canavarlardı? Fakat bu acele tahliye sırasında gemicilerin, sekstantı, kronometreyi ve geminin belgelerini almaya nasıl vakitleri oldu?

Bir yorumcu, Mary Celeste olayına şöyle bir ad taktı: *"Yazarının kâbusu olan bir dedektif öyküsü."* Hiçbir mantıksal çözüme dayanmayan müthiş şaşırtıcı bir durum. Esasında olay hiçbir zaman inandırıcı bir şekilde çözümlenemiyor.

### Cesetler kime ait?

16 Mayıs 1873'te bir İngiliz gazetesi İspanya'da Madrid yakınlarındaki bir köyde bir balıkçı tarafından bulunmuş iki saldan söz etti. Sallardan birinde sala bağlı bir ceset vardı. Ayrıca salda Amerikan bayrağı dalgalanıyordu. İkinci sandal ise beş tane çürümüş ceset taşıyordu. Gariptir ama olay hiç araştırılmadı. Böylelikle de hiç kimse, bu cesetlerin hangi gemiye ait olduğunu bilemeyecek. Acaba bunlar Mary Celeste'in mi mürettebatıydı?

**Bir deniz hortumu. Çok süratli, belirli bir açıyla gelen böyle bir hortum Mary Celeste'e çarpmış olabilir. Hortum gerçi yalnızca suni bir hasar yaratmıştır ama, geçici olarak mürettebatın iskandilini (Derinlik ölçmesini) bozmuş olabilir. Geminin batmak üzere olduğunu sanan mürettebat da paniğe kapılıp tekneyi terk etmiş olabilir. Gerçi bu en akla yakın teorilerden biri ama, gerçeğin tam olarak keşfedileceği de şüpheli (üstte).**

### Uğursuz gemi: Mary Celeste

1884 yılı sonlarında Gilman C. Parker, ömrünün baharını gerilerde bırakmış ve bakımsız bir durumda olan Mary Celeste'i satın aldı. Parker, tekneyi yükle doldurarak 30.000 dolara sigorta ettirdi. Gemi, Haiti'deki Port-au-Prince'e doğru yola çıktı. Ne var ki, oraya asla varamadı. Mary Celeste, 3 Ocak 1885'te, Tahiti açıklarındaki Gonave Körfezi'nin Rochaelais kıyısındaki jiletten farksız bir mercan kayalığında karaya vurdu.

Parker, hemen tazminat için sigortaya başvurdu. Ama nedense, sigorta şirketleri bu talebi büyük bir şüpheyle karşıladılar ve durumu soruşturmak üzere müfettişlerini gönderdiler. Sonunda Parker'ın gemiye sigorta ettirdiği değerdeki kargonun yerine, hiçbir değer taşımayan saçma sapan yüklerle doldurduğu anlaşıldı. Adam, daha sonra Mary Celeste'i bile bile karaya oturtmuş, kargonun satabileceği kısmını tahliye etmiş ve gemiyi ateşe vermişti.

Parker, sigortacılara karşı kasten yapılan zarar ya da bağışlanmaz ihmalle suçlandı. O günlerde bu suçu işleyenler ölüm cezasına çarptırılabiliyordu. Dava Boston'daki federal bir mahkemede görüldü. Ancak yasadaki bir boşluktan ötürü dava düştü. Gerçi saçlarına ak düşmüş bir deniz kurdu olan Gilman C. Parker korsanlık dışında her türlü deniz suçunu işlemiş olabilirdi ama, sonuçta o ve yardımcıları mahkemeyi özgür kişiler olarak terk ettiler. Yani, mahkemenin vereceği cezalardan kurtuldular. Mary Celeste'in uğursuzluğundan kurtulmaları ise mümkün olmadı. Parker kısa süre sonra iflas etti. Yoksul ve itibarını kaybetmiş bir adam olarak öldü. Suç ortaklarından biri çıldırarak bir tımarhaneye kapatıldı. Hayatı da orada son buldu zaten. Başka biri intihar etti. Yani sonunda Mary Celeste'in uğursuzluğu, onunla ilişkili herkesin hayatına yansıdı. Sonuçta, uğursuz gemi birçok hayatı korkunç bir şekilde mahvederek zafere erişti.

**Daha fazla bilgi için:**
*Into thin air,* Paul Begg, Sphere, 1981.
*The Secret of the Mary Celeste,* Gershom Bradford, W. Foulsham and Co., 1966.
*Mary Celeste,* Macdonald Hastings, Michael Joseph, 1972.

**DÜNYANIN GİZEMLİ YERLERİ**
**Um-El Cemal/Ürdün**

Bilinmeyen DÜNYASI
İNSAN BEYNİNİN, UZAYIN VE ZAMANIN

# Bilinmeyen'den her okuruna hediye

# RUHLARIN SESİ

## OLAY YARATACAK KASET

## 4 kupon karşılığı bedava

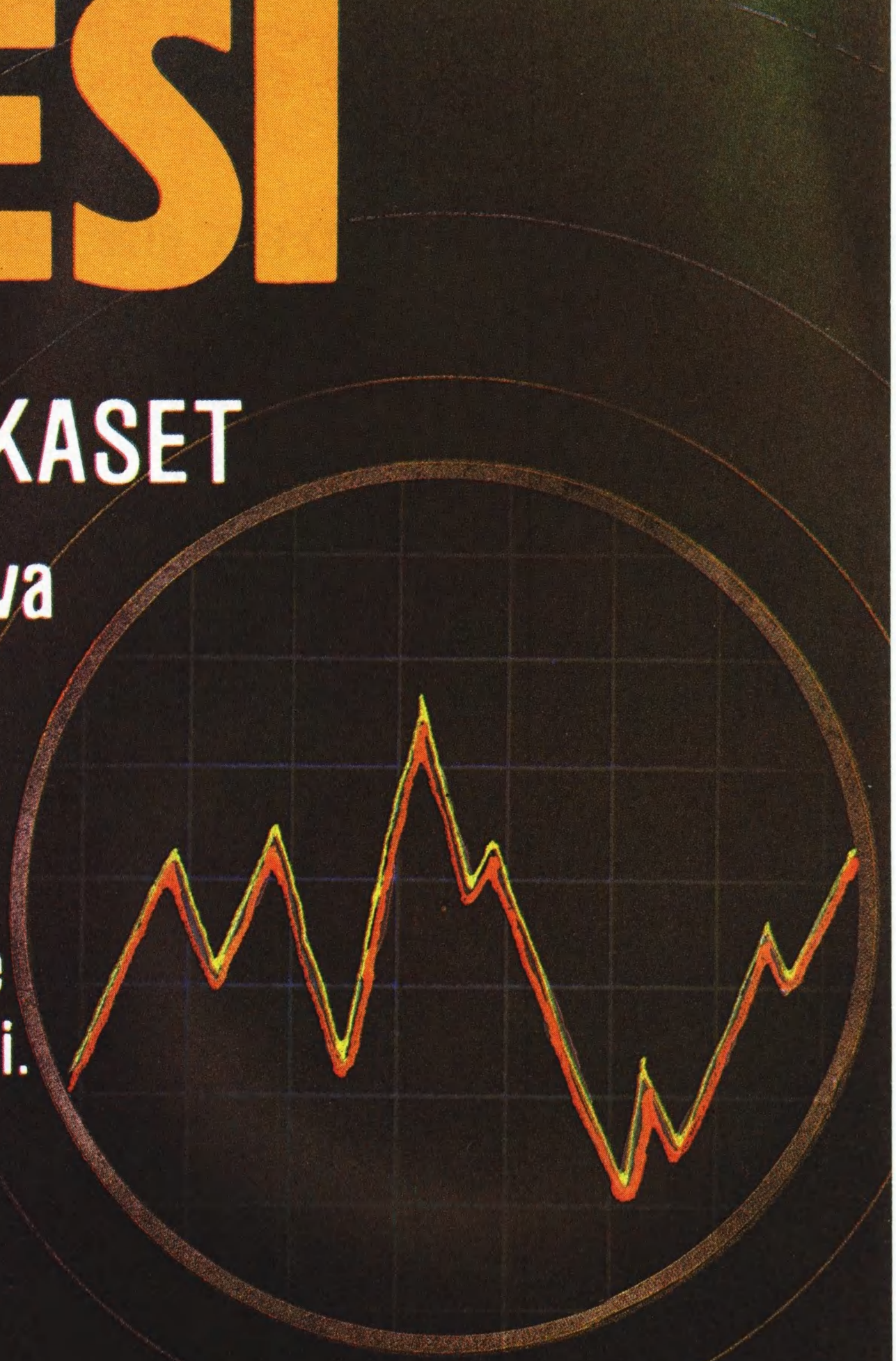

Dr. Konstantin Raudive, 10 yıl süren bir çalışma sonunda, ruhlarla konuşmayı başardı ve bu konuşmaları banda kaydetti.

**Türkçe açıklamalı kasediniz** Bilinmeyen **'den**

İNSAN BEYNİNİN, UZAYIN VE ZAMANIN DÜNYASI

KARACAN

### Ruhların Sesi kasetine nasıl sahip olacaksınız:

Yanda dördüncüsünü gördüğünüz, ilkini 41., ikincisini 42. ve üçüncüsünü 43. sayılarımızda yayımladığımız, 4.'sünü ise 44. sayımızda yayımlayacağımız 4 kuponu dergimizden keserek bir zarf içine koyunuz. Kasedin taahhütlü olarak adresinize postalanması için, 250 TL'lik posta pulu ile birlikte kuponlarınızı adresimize yollayın. 120 dakika süreli orijinal kayıtlı "Ruhların Sesi" kasediniz hemen adresinize postalanacaktır. Dileyen okurlarımız, kasetlerini yayınevimizden de temin edebilirler. Adresimiz: Bilinmeyen Kaset Servisi, Basın

**BEDAVA, RUHLARIN SESİ KASETİ** Kupon No: 4

Adınız ve soyadınız: .....

Adresiniz: .....

.....

Sander

# Benzeri bir P.C.'ye ödeyeceğiniz parayla iki yeni Amstrad P.C. alabilirsiniz.

(GERİYE DE TATİL PARASI KALIR)

## YEPYENİ AMSTRAD CPC 6128, 128K RAM, 2x170KB 3" FLOPPY DİSKET.

Bir Personal Computer'a iki kat fazla para ödediğinizde iki kat fazla randıman beklemek de hakkınızdır. Başka bir PC'den Amstrad'ın iki katı randıman alabilecek misiniz? Buna ihtiyacınız var mı?

Yeni Amstrad CPC 6128'in sunduğu özelliklere bir göz atın, önce bu özellikleri sonra da fiyatını benzerleri ile kıyaslayın.

İşte 128K RAM, 48K ROM, 2x170 KB 3" floppy disket, CP/M 2.2 ve CP/M 3.1 işletim sistemleri kullanabilme özelliği, kendi özel monitörü, profesyonel klavye, LOCOMOTIVE BASIC, PASCAL, DR. LOGO, MBASIC, COBOL, C, FORTRAN, FORTH program dilleri kullanma imkanı ve geniş iş programları serisi (Genel Muhasebe, Stok Kontrol, Kartoteks, Hasta Takip, Müşteri Cari vb.)...

Tüm bunlara bir de Ekakomp ismini ve üstün servis garantisini ekleyin... Şimdi seçiminiz Amstrad'sa siz de bir çokları gibi en doğru tercihi yaptınız.

**AMSTRAD**

**EKAKOMP**

AMSTRAD'IN TÜRKİYE'DE TEK YETKİLİ TEMSİLCİSİ

**EKAKOMP BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. A.Ş.** BÜYÜKDERE CAD., AYAZAĞA ASFALTI, 3 YOL No. 35, AYAZAĞA-İSTANBUL. TEL: 176 11 53 TELEX: 31050 EKAT TR.